

GAZDASÁGI KONZULTÁCIÓ 2005

GAZDASÁGI KONZULTÁCIÓ
2005

GAZDASÁGI KONZULTÁCIÓ 2005

Kiadja a Szövetség a Polgári Magyarországért Alapítvány

A kiadásért felel: MATOLCSY GYÖRGY

Szerkesztették:

CSÉFALVAY ZOLTÁN, CSIZMADIA NORBERT, FAGGYAS SÁNDOR, MATOLCSY GYÖRGY

Kivitelezés: DTP Műhely Grafikai Stúdió

ISBN 963 229 123 9

TARTALOM

ELŐSZÓ	9
--------	---

MIT KÍVÁN A MAGYAR GAZDASÁG?

1. Kiszámítható gazdaságpolitikát!	17
2. Felezzük meg az élől munkát terhelő járulékokat!	17
3. Vezessük be az egykulcsos jövedelem- és családi adózást!	18
4. Töröljük el a „kisdókat”!	18
5. Állítsuk vissza a kisvállalkozói tőkejuttatási programokat!	19
6. Közbeszerzési fordulatot!	19
7. Állítsuk le a körbetartozásokat!	20
8. Egyhónapos fizetési határidőt a kereskedelemben!	21
9. Felezzük meg az adminisztráció idejét és költségeit!	21
10. Eurót 2010-ben!	22

ÚJ GAZDASÁG – ÚJ ÁLLAM

1. Növekedéspárti gazdaságpolitika	26
2. Munkaközpontú gazdaság	30
3. Adózás és állam	34
4. Kicsi, de erős állam	36
5. A bürokrácia csökkentése	42
6. Patrióta gazdaságpolitikai szemlélet	43
7. Kárpát-medencei gazdasági övezet	49

KIHÍVÁSOK ÉS VÁLASZOK

Adók – foglalkoztatás – kisvállalkozások	56
Adószigor: sarc vagy arányos közteherviselés?	59
Egyszerűbb adórendszert!	61
Egykulcsos adórendszer?	62
Az állami és önkormányzati bürokrácia csökkentése	65
A vállalkozások bürokratikus terheinek csökkentése	66
Vállalkozásbarát önkormányzatok – önkormányzatbarát vállalkozások	69
Közbeszerzés	71
Körbetartozás	73
A magyar gazdaság egyik gyenge pontja a szakképzés	76
Innováció nélkül nincs versenyképes gazdaság	79
Innováció: intézmények és pénzügyi eszközök	80
Tisztességes kereskedelem	82
Táv munka és részmunkaidős foglalkoztatás	84
Határon túli magyarok idényjellegű munkavállalása	87
A támogatáspolitikai egyensúlyai	89
A kis- és középvállalkozások feltőkésítése	90
Uniós támogatások	93
Kárpát-medencei gazdasági övezet	95

Elindult a Gazdasági Konzultáció, 2005. szeptember 14.

„A gazdasági konzultáció során a magyarországi gazdasági élet legfontosabb szereplőivel, szakemberekkel, kamarákkal, érdekképviselőkkel, külföldi befektetőkkel egyaránt szeretnénk tárgyalni a tervezett radikális adócsökkentés részletes kidolgozásáról és a 2006-ot követő évek munkabarátságpolitikájának kialakításáról.”

Gazdasági Konzultáció a Vállalkozók Országos Szövetségével (VOSZ), Budapest 2005. nov. 16.

Gazdasági Konzultáció a roma vállalkozókkal, Szécsény, 2005. október 26.

ELŐSZÓ

VÁLLALKOZÁS A VÁLLALKOZÓKKAL A VÁLLALKOZÓKÉRT

2005 nyarán – gazdasági konzultáció néven – különös vállalkozás indult útjára Magyarországon. Egy egészen új vállalkozás, a vállalkozásokkal, a vállalkozásokért.

Egy vállalkozás a vállalkozásokkal, mert a gazdaságpolitikai programok készítésének nálunk eddig megszokott menetrendje szerint előbb különböző politikai és szakmai központokban válogatott agytrösztök kidolgoznak egy programot, majd azt – mint minden programok lehető legjobbját – megpróbálják eladni a vállalkozóknak, a gazdasági élet szereplőinek. A gazdasági konzultáció fordított ezen a menetrenden, és arra vállalkozott, hogy a vállalkozók véleményére, javaslataira épít fel egy gazdaságpolitikai keretet. Az eredmény a konzultáció eddigi hónapjai után igazán biztató.

Egy vállalkozás a vállalkozókkal, mert a gazdasági konzultáció célja nem az, hogy szervezői maguk találják ki, vajon mi a jó vállalkozásoknak, hanem az, hogy meghallgassák és összegyűjtsék a vállalkozók gondolatait, javaslatait: mit tartanak ők fontosnak? Mit, hol kellene változtatni, és hogyan kellene változtatni? Nincs ugyanis olyan bölcsességközpont, amely rendelkezne azzal a sok-sok tudással, tapasztalattal, amivel a vállalkozók egyenként rendelkeznek – ha valamely központ magáról mégis azt hiszi, akkor az a rendszer már nem demokrácia, és nem piacgazdaság.

Egy vállalkozás a vállalkozókkal a vállalkozásokért, mert a gazdasági konzultáció célja egy olyan gazdaságpolitikai keret kidolgozása, amely a vállalkozókat helyezi a gazdaságpolitika középpontjába. Nem az államot, nem annak bürokráciáját, hanem a vállalkozót, mert piacgazdaságban egyedül a vállalkozó képes arra, hogy másoknak is munkát, és így megélhetést adjon.

HÁROM HULLÁMBAN

A gazdasági konzultáció három nagyobb hullámban terebélyesedett ki. 2005 nyarának végén közel háromszáz gazdasági-szakmai szervezettől kértük már elkészült tanulmányaikat, elemzéseiket, és az elmúlt hónapok során több mint száz kitűnő anyag érkezett a gazdasági konzultációhoz.

2005 szeptemberében indult el a gazdasági konzultáció honlapja, amely az internet segítségével a lehető legszélesebb közönség elérését tette lehetővé. A honlapon megfogalmazott nyolc témában – új magyar gazdasági modell, egyén – állam – önkormányzat, szabadabb teret a vállalkozásoknak, radikális adócsökkentés, új munkahelyeket, Magyarország az Európai Unióban, magyar termék – magyar piac, és Kárpát-medencei gazdasági övezet – több ezer hosszabb-rövidebb javaslat, vélemény, észrevétel érkezett.

A nagyközönség előtt a legnagyobb visszhangja a 2005. szeptember végén indult személyes konzultációknak volt. Lehetetlennek tűnő vállalkozás személyes konzultációt folytatni a magyar gazdasági élet valamennyi fontos szereplőjével, de az elmúlt időszakban így is több mint száz, nyilvános és szűkebb körű személyes konzultációra került sor. Közülük jó néhány konzultáción részt vett Orbán Viktor, a Fidesz – Magyar Polgári Szövetség elnöke is, aki a gazdasági konzultációt 2005 őszén elindította. Konzultáció folyt többek között a kisvállalkozókkal és a multinacionális cégek vezetőivel, gyógyszerészekkel és mérnökökkel, roma vállalkozókkal és turisztikai vállalkozásokkal, gyógyszergyártókkal és informatikai vállalkozásokkal, kamarákkal és vállalkozói szövetségekkel, erdélyi és felvidéki magyar vállalkozókkal, alföldi őstermelőkkel és a hagyományos magyar kézműipar képviselőivel, női vállalkozókkal és kiskereskedőkkel, iparosok képviselővel és építészekkel, külföldi, német, svájci, brit, amerikai üzletemberekkel és hazai családi gazdaságokkal.

AZ ÚJ GAZDASÁGPOLITIKA KERETE

A több hónapig tartó személyes konzultációk, az interneten keresztül vagy írásos formában eljuttatott sok-sok javaslat, vélemény és elemzés alapján úgy tűnik, mára kirajzolódott egy olyan gazdaságpolitika kerete, amely a gazdasági élet szereplőinek igényeit és elképzeléseit tartalmazza.

Kirajzolódott, hogy mit kíván a magyar gazdaság, és mit kívánnak a magyarországi vállalkozások. A javaslatok tízes toplistáján az átfogó célok, mint a kiszámítható gazdaságpolitika, vagy az euró 2010-es bevezetése éppen úgy megtalálhatóak, mint a sajnos mindennapivá vált gondok, a körbetartozás felszámolása, a „kisadók” eltörlése, vagy a közbeszerzési törvény és gyakorlat megváltoztatása.

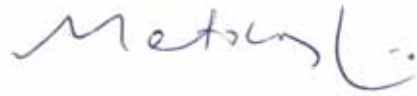
Kirajzolódott, hogy milyen pillérekre lehet felépíteni az új magyar gazdaságpolitikát. Egy mainál kisebb, de sok területen erősebb államra, egy kisebb, de hatékonyabb bürokráciára, a foglalkoztatást, a munkahelyek számának bővülését a járulékterhek csökkentésével elősegítő adórendszerre, patrióta gazdaságpolitikai szemléletre és gyakorlatra, amely nem hozza versenyhátrányba a hazai vállalkozásokat a nemzeti piacon, és olyan gazdasági törekvésekre, amelyek elősegítik a Kárpát-medencében a hazai és a határon túli magyar vállalkozások együttműködését.

Kirajzolódtak azok a kihívások, amelyek ma meghatározzák a hazai vállalkozások életét, és kirajzolódtak azok a megoldások is, amelyekkel kezelhetők a kihívások. Az innováció helyzete és a támogatáspolitikai egyensúlytalanságai, a szakképzés és a tisztességes kereskedelem, az uniós támogatások és a távmunka, és további kihívások egész sora, mind megoldásra váró problémákat jeleznek a mai magyar gazdaságban.

Köszönjük a szakmai szervezeteknek, a vállalkozói érdekképviselőknek, a vállalkozóknak és a szakértőknek, hogy elmondták problémáikat, javaslataikat, véleményüket a gazdasági konzultáció fórumain. Köszönjük a gazdasági konzultáció tanácsadó testületében részt vevő üzletemberek és szakértők értékes munkáját és javaslatait. Köszönjük mindazoknak, akik velünk tartottak egy talán különös, de a magyar gazdaság szempontjából fontos új vállalkozásban. Egy vállalkozásban, a vállalkozásokkal és a vállalkozásokért.

CSÉFALVAY ZOLTÁN
a Gazdasági Konzultáció
szóvivője

MATOLCSY GYÖRGY
a Gazdasági Konzultáció
elnöke

*Gazdasági Konzultáció az Ipartestületek Országos Szövetségével (IPOSZ),
Budapest 2005. november 9.*

MIT KÍVÁN A MAGYAR GAZDASÁG?

A gazdasági konzultáció során a hazai üzleti szektor képviselői több ezer javaslatot fogalmaztak meg a magyar gazdasági környezet javítására, a gazdaságpolitika és a kormányzati működés megváltoztatására. Ezek mindegyike azonos rugóra jár: a magyar gazdaság szereplői – függetlenül méretüktől, tőkeerejüktől, profiljuktól és sikerességüktől – azt mondják, hogy az állam és a kormányzat működésének megváltoztatása révén lényegesen javítható a hazai üzleti környezet. A több ezer javaslat kivétel nélkül azt célozza, hogy az egész kormányzati tevékenység újragondolásával és átalakításával teremtsék meg a hatékonyabb üzleti működés feltételei a gazdasági szereplők körében.

A hazai üzleti élet képviselői úgy látják, saját jövőbeli sikerük nagymértékben attól függ, hogy az állam és a kormányzat milyen mértékben lesz képes átalakítani saját működését. A gazdasági konzultáció során kikristályosodott szinte egyöntetű vélemény szerint a magyar gazdaság szereplőinek sikere elsősorban saját működésüktől függ, de ezt ma igen erősen fékezi, rontja az állam és a kormányzat kirívóan alacsony hatékonyságú működése. Az elmúlt másfél évtizedben az üzleti világ átment azon az átalakuláson, amit eddig az állam és a kormányzás nem vállalt: ez a mára égetően szükséges államreform a következő politikai ciklus döntő feladata és felelőssége.

A több ezer javaslat természetesen sok azonos, vagy igen hasonló változtatást fogalmaz meg, de ezek közül is kiemelkedik néhány olyan terület, amely lényegében valamennyi hozzászólásban és személyes konzultációban megjelent. A következőkben azokat a javaslatokat összegezzük, amelyek a gazdasági konzultáció tízes toplistáját jelentik. Ez a tízes javaslat a hazai üzleti élet közös, elsöprő erővel képviselt igényeit, sőt nyugodtan mondhatjuk, követeléseit jelenti a következő politikai ciklus kormányzata számára.

1. KISZÁMÍTHATÓ GAZDASÁGPOLITIKÁT!

Az elmúlt másfél évtizedben a magyar gazdasági környezet az állandó forrongás, átalakulás állapotában volt. A demokráciára és piacgazdaságra történő átmenet, a stabilizáció, az európai integráció előkészítése, végül az Európai Unióhoz történt csatlakozás előre alig tervezhető, kiszámíthatatlan, bizonytalan üzleti környezetet teremtett Magyarországon. A hazai üzleti élet szereplői azt várták, hogy az Európai Unióhoz történt csatlakozás után ez a bizonytalanság csökken, de éppen ellenkezőleg: 2004–2005-ben még a maradék stabilitás és kiszámíthatóság is eltűnt a magyar gazdaságpolitikából. Ez azonban már nem külső, hanem belső okokra vezethető vissza: az állam és a kormányzat nem rendelkezik világos gazdaságpolitikával, eszközeit állandóan változtatja, és sokszor visszamenőlegesen is rontja az üzleti környezet meghatározó feltételeit.

A hazai üzleti élet szereplői követelik, hogy középtávon kiszámítható legyen az állam működése Magyarországon. Világos gazdaságpolitikai célok és eszközök, legalább két évre stabil adó- és járulékrendszer, szabályozók és támogatási rendszerek szükségesek. Az üzleti élet elvárja, hogy év közben egyetlen, a gazdasági döntéseket befolyásoló jogszabály se változhasson meg. Határozott igénye, hogy szűnjön meg az a gyakorlat, amely év közben magyarázza – ráadásul eltérően – a korábban megjelent jogszabályokat.

2. FELEZZÜK MEG AZ ÉLŐMUNKÁT TERHELŐ JÁRULÉKOKAT!

A hazai vállalkozások számára az élőmunkát terhelő magas járulékok jelentik a legnagyobb gondot, itt kérnek radikális beavatkozást. A munkavállalók és a munkaadók egybehangzó véleménye szerint a meglévő munkahelyek megtartása, illetve új munkahelyek teremtése a magyar gazdaság legnagyobb kihívása a következő években. Munkahelyeket a vállalkozások képesek teremteni, ehhez radikális járulékcsökkentésre van szükség.

A mai 29+3 százalékos járulékterhelés felezésére van szükség, ezért a hazai üzleti élet szereplői egyszeri, 16 százalékos járulékcsökkentést igényelnek.

3. VEZESSÜK BE AZ EGYKULCSOS JÖVEDELEM- ÉS CSALÁDI ADÓZÁST!

A hazai üzleti élet szereplői felelősséget éreznek a kirívóan rossz magyar népesedési helyzetért. Üzleti érdekeik is azt diktálják, hogy állandóan bővülő és ne szűkülő belső piac, bővülő és ne szűkülő munkaerő-kínálat jellemezze a magyar gazdaságot. Ennek érdekében egy olyan, családi típusú adózást tartanának jó megoldásnak, amely az adótehernél figyelembe veszi az eltartottak számát, és így több gyermek vállalására ösztönöz. Megfontolandónak tartják azt is, hogy az eltartottak között a kiskorú gyermekek mellett a nyugdíjas családtagokat is figyelembe vegye az adózás.

A személyi jövedelemadóztatásban a lineáris adózásra való áttérést támogatják úgy, hogy a jövedelem adóztatása a társadalmi megélhetési szint felett kezdődjön. Javaslatuk a 16 százalékos lineáris személyi jövedelemadó bevezetése, amely az ugyancsak 16 százalékos munkaadói és munkavállalói járulékteherrel, valamint a 16 százalékos társasági adóval együtt egykulcsos magyar jövedelemadóztatást jelent.

4. TÖRÖLJÜK EL A „KISADÓKAT”!

A magyar vállalkozók sérelmezik, hogy az állam kiterjedt módon alkalmazza az adóztatásnak azt a formáját, amely igen kicsi adóbevételt eredményezve egy-egy speciális területet, illetve tevékenységet adóztat. Ezeknél az adóknál, illetve sarcoknál az adózással kapcsolatos adminisztráció és ellenőrzés sokszor nagyobb költséggel jár, mint amennyi a költségvetési bevétel. Az üzleti környezet stabilitását jelentősen rongják ezek a „kisadók” és sarcok, mert átláthatatlanná és követhetlenné teszik az adórendszert, ezáltal növelik a vállalkozók kiszolgáltatottságát. A magyar gazdaság szereplői javasolják minden olyan adó, illetve adójellegű költségvetési befizetés eltörlését, amely 2,5 milliárd forintnál kisebb költségvetési bevételt jelent, tehát minden olyan egyedi és eseti szabályozás megszüntetését, amely a GDP 0,01 százalékánál kisebb költségvetési bevételt eredményez. Ez a lépés egyaránt javítaná a hazai üzleti környezet átláthatóságát, igazságosságát, kiszámíthatóságát, valamint hozzájárulna az állami és vállalati üzleti etika erősödéséhez.

5. ÁLLÍTSUK VISSZA A KISVÁLLALKOZÓI TŐKEJUTTATÁSI PROGRAMOKAT!

A hazai üzleti élet döntő többsége egyetértett a Széchenyi Terv gazdaság-filozófiájával és vissza nem térítendő beruházási támogatási rendszerével. Új Széchenyi Tervet javasolnak, a korábbinál szélesebb körben, már az EU- támogatásokat is integrálva a hazai tőkejuttató programokhoz. Szükségesnek látják, hogy az uniós támogatások hazai vállalkozások részére megnyíló forrásait zömében vissza nem térítendő tőkejuttatás formájában kapják meg a hazai kis- és középvállalkozások. Véleményük szerint emellett érdemes a Széchenyi kártya továbbfejlesztésével támogatott beruházási hitelek nyújtani a hazai kis- és középvállalkozói körben, valamint hitelgaranciát adni a hazai nagyvállalatok számára beruházási programjaikhoz.

Kiterjedt, egymásra épülő, stabil és átlátható kormányzati beruházási támogatási programokat igényelnek a hazai vállalkozások, amelyek az EU-támogatások maradéktalan lehívását, valamint a vissza nem térítendő uniós támogatások szintén vissza nem térítendő formában való nyújtását teszik lehetővé. Az elnyert EU-támogatásoknál az 50 százalékos előleg állami megelőlegezését tartják szükségesnek.

6. KÖZBESZERZÉSI FORDULATOT!

Az Európai Unió országában a hazai és külföldi cégek aránya az elnyert közbeszerzési pályázatoknál éppen fordítottja a magyar arányoknak: amíg az EU tagállamaiban legalább 70 százalékos a hazai cégek nyerési aránya, addig Magyarországon legfeljebb 30 százalékos.

A magyar üzleti szektor képviselői ezt elfogadhatatlannak tartják, és kormányzati intézkedési programot sürgetnek az uniós nyerési arányok érvényesítésére a hazai közbeszerzéseknél. 2007-től a 2004-2006 közötti EU-támogatások legalább háromszorosa érkezhethet évente az országba, ezek jelentős hányada közbeszerzési pályázatok keretében kerül majd kiosztásra. Az Európai Uniótól érkező pénzek európai normák szerinti

elosztása azt igényli, hogy 2007-től a magyar közbeszerzési eljárásoknál legalább 70 százalékos legyen a hazai cégek nyeresi aránya. Az állami intézkedési programnak ezt közvetlen és közvetett – például beszállítói arányok előírása – eszközökkel egyaránt segítenie kell.

7. ÁLLÍTSUK LE A KÖRBETARTOZÁSOKAT!

2005 végére a magyar gazdaság egyik legsúlyosabb gondjává vált a vállalati körbetartozás és lánctartozás. A nemfizetés jelensége nem új a magyar üzleti életben, az elmúlt évtizedekben végig kísérőjelensége volt a hazai gazdaság működésének, de mértéke mára riasztóvá vált, és a gazdaság jelentős részének működését veszélyezteti. A körbetartozás mögött az állam, a kormányzat üzleti etikát sértő magatartása áll. A kormányzati működés kiszámíthatatlan üzleti környezetet teremtett a gazdasági szereplők számára, ahol nem érvényesül a jogbiztonság, és sérülnek az üzleti etika alapvető normái, szabályai. A körbetartozás megszüntetését a kormányzatnak kell kezdeményeznie, mert etikátlan magatartásával az állam indította el a nemfizetés, a körbetartozás és a lánctartozás kritikus szintre való felduzzadását.

A körbetartozás megszüntetésére számos javaslatot fogalmaztak meg az üzleti élet szereplői. Így javasolják az állami beruházásoknál a letéti rendszer bevezetését, a fővállalkozói felelősség érvényesítését, az alvállalkozókat védő rend kialakítását a késedelmes fizetés gyakorlatának megszüntetését, és az áfa-visszafizetések új törvényi garanciájának megteremtését. Javasolják továbbá, hogy a ki nem fizetett számlák után a vállalkozót ne terhelje áfa-fizetési kötelezettség, és azt is, hogy bírósági végzés esetén az állam előlegezze meg a vállalkozói számlák kifizetését. Kérik továbbá az EU-pályázatok nyerteseinél a KKV cégek számára a 25 százalékos előlegfizetési arány 50 százalékra való felemelését, és egy körbetartozási monitor rendszer felállítását a kamaráknál, állami finanszírozással.

8. EGYHÓNAPOS FIZETÉSI HATÁRIDŐT A KERESKEDELEMBEN!

A hazai kiskereskedelmet ma versenykörnyezetnek tűnő, de valójában erős monopol jellegű működés jellemzi. A nagy kereskedelmi láncok – bár egymás között versenyeznek – beszállítóik felé úgy viselkednek, mintha monopóliumok lennének: kiterjedt külön díjakkal és 90 napos fizetési határidőkkel terhelik meg beszállítóikat. Ez elsősorban a magyar tulajdonú kis- és középvállalatok számára jelent alig kezelhető pénzügyi problémát. A körbetartozás halmozódása és a munkanélküliség növekedése mögött a kereskedelemben állandósult fizetési gyakorlat is meghúzódik.

A hazai kis- és középvállalatok önmagukban nem képesek megoldani ezt a problémát, ezért kormányzati beavatkozásra van szükség. Kérik, hogy a kormány jogszabály-módosítással, illetve a jelenleg érvényes jogszabályok betartatásával érje el a mai 90 napos fizetési határidők 30 napra való csökkentését, tehát az egyhónapos fizetési gyakorlat érvényesítését.

9. FELEZZÜK MEG AZ ADMINISZTRÁCIÓ IDEJÉT ÉS KÖLTSÉGEIT!

Nemzetközi felmérések szerint Magyarországon a vállalkozások adminisztrációs terhei kétszer nagyobb költséggel járnak, mint az egyszerű adminisztrációval működő országok vállalatai számára, illetve az ügyintézés időigénye is átlagosan kétszer hosszabb. Ez láthatatlan, de valódi versenyhátrányt jelent a hazai üzleti élet szereplői számára a többi EU-tagállam, illetve a globális versenytársakhoz képest. A drága és lassú ügyintézés az üzleti élet minden területén megjelenik, az ingatlanbejegyzéstől a vállalatalapításig, az adóbevallásoktól a különböző statisztikai kimutatások teljesítéséig.

Bár a Magyarországon működő globális cégek jobb helyzetben vannak a magasabb adminisztrációs és ügyintézési költségek elviselése terén,

mint a hazai kisvállalkozások, de a magyar gazdaság tőkevonzó, illetve tőkemegtartó képességét is jelentősen rontja ez a mára riasztóvá vált hazai ügyintézési helyzet.

A gazdaság szereplői azt igénylik a következő kormányzattól, hogy állítson fel egy olyan közös, kormányzati és kamarai intézményt, amely sorra veszi a jelenleg érvényben lévő ügyintézési, adminisztrációs területeket, és javaslatot tesz az ügyintézés egyszerűsítésére és az adminisztráció időigényének csökkentésére. A cél mindkét területen a felezés: a maihoz képest fele annyi időt és pénzt vigyen el a vállalati ügyintézés Magyarországon. Természetesen az állampolgári ügyintézés esetében is hasonló munka beindítására van szükség, mert a munkaadók és a munkavállalók állampolgári minőségükben is hasonló helyzetben vannak.

10. EURÓT 2010-BEN!

A hazai üzleti élet szereplői számára egyértelműek az euró bevezetésének előnyei, amelyek közül a kiszámíthatóság a legfontosabb. A magyar nemzeti valuta árfolyamával és a kamatpolitikával kapcsolatos eddigi tapasztalataik egyértelműen kedvezőtlenek: az üzleti kalkulációkat az utóbbi három évben jelentősen elbizonytalanította a kormányzati gazdaságpolitika hitelvesztéséből következő tervezhetetlen árfolyam- és kamatpolitika.

A gazdaság szereplői igénylik és támogatják az euró 2010-es bevezetését, mert jelentős kockázatot látnak abban, ha a térségbeli többi EU-tagállam 2010-re csatlakozna az euró-zónához, miközben Magyarország csak 2013–2015 körül lenne képes a közös európai valuta átvételére.

Ennél is fontosabbnak tartják azonban a forint/euró átváltási árfolyamot, mert a közös valuta átvétele pillanatában korábbi, akár évtizedes üzleti teljesítményük értékelődhet le. Ha ezer forint bér, jövedelem, illetve felhalmozott vagyon a mai árfolyamhoz közeli átváltási árfolyammal kerül majd átszámításra, akkor négy eurót kapnak a gazdaság szereplői. Ha, egy esetleges hibás gazdaságpolitika vagy sikeres valutaspekuláció következményeképpen csak három eurót ér majd ezer forint jövedelem vagy vagyon, akkor ez negyedével is csökkentheti a hazai üzleti szereplők egész eddigi teljesítményét, ami több évre lehűtheti a hazai gazdaságot. Az üzleti élet szereplőinek döntő többsége ezért a forint euróra történő átváltásakor egyértelműen az erős forintban érdekelt: ezt célul kitűző és elérő gazdaságpolitikát kérnek és várnak a következő magyar kormányzattól.

Gazdasági Konzultáció a Kárpát-medencei gazdasági övezetről, Nagyvárad 2005. november 11.

Gazdasági Konzultáció a határon túli vállalkozókkal, Révkomárom 2005. november 29.

ÚJ GAZDASÁG – ÚJ ÁLLAM

1. NÖVEKEDÉSPÁRTI GAZDASÁGPOLITIKA

A „jóléti rendszerváltás” újraelosztási politikája kudarcot vallott

Az elmúlt esztendőök bebizonyították: a „jóléti rendszerváltásnak” nevezett, erős állami újraelosztásra épülő gazdaságpolitika kudarcot vallott. Ez a gazdaságpolitika szándékai ellenére sem volt képes megakadályozni a magyar társadalom erősödő polarizálódását, a jövedelem- és esélyegyenlőtlenségek növekedését, mindenekelőtt széles középrétegek destabilizálódását és a szegények helyzetének romlását. Még azoknál a társadalmi csoportoknál sem, amelyeknek jelentős juttatásokat adott, hiszen mindössze helyzetük időleges javulását tudta csak elérni. Ugyanakkor ez a politika – mivel a jóléti juttatásokhoz hiányzott a kellő fedezet – felborította az államháztartás egyensúlyát, így tartóssá vált a magas költségvetési hiány, és felgyorsult az állam eladósodása. Az évtized közepén az állam, a „jóléti rendszerváltásként” induló újraelosztási politika következtében, súlyos *gazdálkodási válságba* jutott.

Az állam gazdálkodási válsága

Az állam gazdálkodási válságát először csak a makrogazdasági mutatók romlása jelezte: az államháztartás éves hiánya a bruttó hazai termékhez viszonyítva hat-nyolc százalékos értéken „befagyott”, az állam adóssága három év alatt nyolcezer milliárd forintról tizenkétezer milliárd forintra emelkedett, az ország pedig évről évre távolabb került az euró bevezetéséhez is szükséges stabil államháztartási viszonyoktól. Az évtized közepe felé haladva azonban az állam gazdálkodási válságának következményei már megjelentek a vállalkozások életében is, amit jól jelzett az áfa-kifizetések visszatartása, a vállalati körbetartozások drasztikus növekedése, a vállalkozók által elnyert uniós pályázati pénzek kifizetésének állandó csúszása. A lakosság körében pedig a közszolgáltatások egyre romló színvonala, az egészségügy, az oktatás és a kultúra területeit érintő költségvetési megszorítások mutatták az állam egyre mélyülő gazdálkodási válságát. Kiderült: az állam sem a vállalatok számára kiszámítható gazdálkodási környezetet, sem az állampolgárok számára elfogadható színvonalú közszolgáltatásokat nem képes garantálni.

Az állam hitelességi válsága

Napjainkra az állam gazdálkodási válsága *hitelességi válságba* csapott át. A magas hiánnyal való reális szembenézés helyett előtérbe került az államháztartási adatok statisztikai kozmetikázása, és egyre szaporodtak az olyan elszámolási trükkök, mint például az autópálya-építés költségeinek az államháztartásból való kiszervezése. Mára mind az országon belül – és ami ennél is súlyosabb –, mind az országon kívül megingott a bizalom: vajon a magyar államban, illetve kormányzatban van-e kellő akarat és képesség arra, hogy úrrá legyen az államháztartás egyensúlytalanságain? Ezért ma Magyarországon mindenekelőtt a hitelességi válság felszámolására van szükség. Olyan gazdaságpolitika kell, amely belátható időn belül megállítja az állam eladósodását, és visszaszerzi az ország gazdasága iránti bizalmat. Átlátható, kiszámítható és következetes gazdaságpolitika kell, amelynek egyik legfontosabb eleme, hogy az állam a gazdasági életben visszaállítja a jogállamiságot.

Nem szelgetelni, hanem növelni kell a tortát

A „jóléti rendszerváltás” kudarcával, és következményeként az állam gazdálkodási és hitelességi válságával mára bebizonyosodott: pusztán állami újraelosztással, bármennyire is jó szándék vezeti azt, nem lehet orvosolni a magyar társadalom gondjait. Bebizonyosodott, hogy minél nagyobb az állami újraelosztás, azaz minél több forrást von el az állam, és oszt vissza az általa fontosnak tartott társadalmi célok érdekében, annál több kárt okoz a gazdaságnak, és így közvetve azoknak is, akiken segíteni szeretne. Bebizonyosodott, hogy a társadalmi egyenlőtlenségeket is csak akkor lehet igazán mérsékelni, ha a gazdaság a mainál erőteljesebben és egészségesebben növekszik. Ha nagyobb lesz az a torta, amit jóléti célokra lehet elosztani. Magyarországon tehát nemcsak az eladósodás megállítására, a megingott bizalom visszaállítására, hanem egyúttal alapvető változásra, a jelenlegi újraelosztó politika helyett *növekedéspárti gazdaságpolitikai fordulatra* is szükség van!

Növekedés vagy újraelosztás

Az újraelosztó politika fő kérdése, hogy miként lehetne jobban elosztani a meglévő tortát. Ez a politika abból indul ki, hogy a gazdaság teljesítménye eleve adott, az állam feladata pedig, hogy ezt a teljesítményt valamilyen helyesnek tartott társadalmi elvek szerint – például esélyegyenlőség vagy igazságosság – elossza. Ezzel szemben a növekedéspárti gazdaságpolitika fő kérdése, hogy miként lehetne nagyobb az a torta, amit eloszthatunk. A növekedéspárti gazdaságpolitika szerint a gazdaság teljesítménye egyáltalán nem eleve adott – ezt a nagyobb vagy kisebb teljesítményt a gazdasági élet szereplői, a vállalkozók és a munkavállalók hozzák létre. Ebből eredően az állam egyik legfontosabb feladata, hogy megfelelő kereteket és feltételeket teremtsen a gazdaság, a vállalkozók, a foglalkoztatottság növekedéséhez, tehát a nagyobb torta sütéséhez.

A túlzott állami újraelosztás lefelé húzza az országot

Mivel az állami újraelosztás mindig politikailag motivált, ezért az újraelosztásnak sokáig csak puha korlátai vannak, így például a mai jóléti juttatások költségei eladósodás formájában elhalaszthatók, valójában ráterhelhetők a jövőre. Egy ponton túl azonban a korlátok megkeményednek: a folyamatosan magas államháztartási hiány és a növekvő államadósság egyre nagyobb terhet ró az állami költségvetésre, és egyre inkább beszűkíti mozgásterét. Hasonlóképpen, az állami túlköltekezés – növekvő adó- és járulékterhek formájában – egyre több forrást von el a vállalkozásoktól, ezáltal egyre inkább visszafogja a gazdaság növekedését. Az állam így sajátos csapdahelyzetbe kerül: miközben az újraelosztással a szegényeket akarja gazdagabbá tenni, addig a gyakorlatban a gazdaságot, és ennek következtében a szegényeket teszi még szegényebbé. Magyarország az évtized közepére ebbe a csapdába zuhant.

Növekedéspárti gazdaságpolitikai fordulat

Mindaz, amit ma a gazdaságban látunk – magas államháztartási hiány, növekvő eladósodás, romló nemzetközi versenyképesség, rejtetten növekvő adóterhek, nyíltan növekvő munkanélküliség, kiterjedő szürke-

gazdaság, szélesedő szegénység, széteső közszolgáltatások – nem holmi „üzemi balesetek”, hanem a jelenlegi újraelosztó politika egyenes következményei. A mai gazdaságpolitika nem azért rossz, mert helytelen társadalmi és gazdasági célokat tűz ki. Senki sem vitatja, hogy szükséges a méltatlanul nehéz körülmények között élő idősök, vagy a szegénység fogságába zárt rétegek helyzetének javítása. A mai gazdaságpolitika azért rossz, mert az alapjai hibásak! Azért rossz, mert az erős újraelosztással eleve rossz kiindulópontból építkeznek. Ezen pedig csupán egy gyökeres, növekedéspárti gazdaságpolitikai fordulat változtathat.

A mai növekedési pálya tartósan nem tartható fenn

Ma a magyar gazdaság egy tartósan nem fenntartható pályán mozog. Noha a hazai gazdaság teljesítménye éves szinten mintegy négy százalékkal növekszik, ennek a növekedésnek a döntő hányadát a Magyarországra telepedett multinacionális nagyvállalatok, valamint az adósságból finanszírozott állami nagyberuházások, főként az autópálya-építések adják. Természetesen nem az a gond, hogy az állam jelentős forrásokat fordít fejlesztésekre, például autópályák építésére, hanem az, hogy ezt adósságból teszi. Nem az a baj, hogy az állam növeli a jóléti juttatásokat, hanem az, hogy ezeket adósságból finanszírozza. Az állam adóssága pedig ma gyorsabb ütemben növekszik, mint a gazdaság, így az állam eladósodása egyre nagyobb terheket ró a jövő nemzedékeire.

Növekedés és duális szerkezet

A hazai gazdaság növekszik, de lehetőségeihez, adottságaihoz, versenytársaihoz, és – nem utolsósorban – a mindenki által régóta várt gazdasági felzárkózáshoz képest, nem eléggé gyorsan növekszik. Nem eléggé gyorsan növekszik, mert napjainkban a gazdasági szereplőket béklyók egész sora köti gúzsba: magas adó- és járulékterhek, túlméretezett bürokrácia, rugalmatlan munkaerőpiac, gyenge szakképzés. Magyarország nem növekszik elég gyorsan, mert a gazdaság egyre inkább kettészakad. Egyrészt egy szűk, gyorsan növekvő, hatékonyan termelő, erősen exportorientált, javarészt külföldi tulajdonú nagyvállalati körre.

Másrészt a munkahelyek döntő hányadát biztosító, de többnyire stagnáló, alacsony hatékonyságú, főként a belső piacra termelő, javarészt hazai tulajdonban lévő kis- és középvállalkozói körre. A kettő között pedig hiányoznak azok a termelési, innovációs és információs kapcsolatok, amelyek révén mind a nagyvállalati, mind a kis- és középvállalkozói kör a mainál gyorsabban növekedhetne.

A növekedés felfelé húzza az országot

Régi bölcsesség: ha nem nő a hold, akkor fogy! Az újraelosztási politika – a magas adók és a növekvő eladósodás miatt – visszafogja a gazdaság teljesítményét, és lefelé húzza az országot. Ezzel szemben a növekedéspárti politika – az adók és a bürokrácia csökkentésével – elősegíti a gazdaság növekedését, és felfelé húzza az egész országot. Minél kisebb az állami újraelosztás, és ebből fakadóan minél kisebbek az adó- és járulékkerhek, annál több forrás marad a vállalkozóknál, annál több forrást fordíthatnak fejlesztésre, beruházásra, munkahelyek teremtésére. A növekvő gazdaság pedig magával húzhatja a társadalom egészét, idővel annak hátrányos helyzetű rétegeit is. Nem a gazdaságot kell tehát szegényebbé, hanem a szegényeket kell gazdagabbá tenni, amihez *nem növekvő újraelosztásra, hanem nagyobb gazdasági növekedésre* van szükség.

2. MUNKAKÖZPONTÚ GAZDASÁG

Ha munka van – minden van

Mindennapos élettapasztalat: ha munka van, minden van – ha munka nincs, semmi sincs. Magyarországon szinte minden társadalmi probléma – az elszegényedés, az inaktívok demográfiailag is növekvő magas aránya, a falvak elnéptelenedése, vagy a közszolgáltatások finanszírozása – egyetlen okra vezethető vissza: kirívóan alacsony a foglalkoztatás szintje. Ma a tízmilliós országban kevesebb, mint négy millióan dolgoznak a regisztrált és adózó gazdaságban. Ugyanakkor a rendszerváltoztatás óta közel másfél millió ember került ki a munkaerőpiacról, és vált úgy inaktívvá, hogy egy részüket a hivatalos statisztika máig képtelen megragadni,

vajon miből is élnek. Napjainkban a regisztrált munkanélküliek száma már eléri a négyszázezret. Közel félmillióra tehető azok száma, akik a nem adózó szürkegazdaságban dolgoznak. Szintén több százezresre becsülhető azok száma is, akik csupán a minimális létfenntartáshoz elegendő önellátó tevékenységet folytatnak. Sokan várnak tehát munkára, de munka hiányában segélyből és szociális juttatásokból kénytelenek megélni. Számukra csak egy új, *munkaközpontú gazdaságpolitika* nyújthat megoldást, amely biztosítja: aki dolgozni akar, munkához, munkahelyhez is juthat.

Munka és vállalkozás

Az erős állami újraelosztásra épülő gazdaságpolitika nemcsak a gazdaság teljesítményét, hanem a munkahelyek létét is adottnak veszi. Eszerint az emberek azért dolgozhatnak, mert van munkahely. Ha nincs, akkor az újraelosztó állam feladata a munkahelyteremtés, a munka nélkül lévők segélyezése, a méltányos ellátás biztosítása, az átképzési programok támogatása. Ezzel szemben a növekedéspárti gazdaságpolitika abból indul ki, hogy az emberek nem azért dolgozhatnak, mert a munkahelyek eleve adottak, hanem azért, mert a vállalkozók munkahelyeket teremtenek. Ebből logikusan következik: az államnak a vállalkozókat kell olyan helyzetbe hoznia, hogy egyre több embernek tudjanak és akarjanak munkát adni.

Munkahelyet csak vállalkozók teremtenek

Magyarországon ma nem az elvégzendő feladat, nem önmagában a munka, hanem a munkahely hiányzik. Pontosabban: hiányoznak azok a vállalkozók, akik vállalkozásaikban a sok elvégzésre váró munkát a piacon is versenyképes munkahelyekké alakítják át. Piacgazdasági körülmények között egyedül a vállalkozó képes arra, hogy az elvégzésre váró sok munkából munkahelyet teremtsen. Ezért Magyarországon – a jelenlegi újraelosztó politika helyett – olyan növekedéspárti gazdaságpolitikára van szükség, amely a *vállalkozót állítja a gazdaságpolitika középpontjába*.

Munka vagy segély

Munkából élni mindig jobb, mint segélyből – különösen akkor, ha az állami újraelosztás és a segélyezési politika nem torzítja el a munkajövedelmek és a segélyek közötti arányokat. Minél kisebb ugyanis az állami újraelosztás, ezáltal minél több forrás marad a vállalkozóknál a munkahelyek bővítésére, annál kisebb lehet a szociálisan támogatásra szoruló köre. A gazdaságpolitika legjobban azzal segítheti a hátrányos helyzetű társadalmi rétegek felzárkózását, tömeges felemelkedését, ha csökkenti az állami újraelosztást, ezáltal segíti a vállalkozásokat a foglalkoztatás bővítésében.

Az adó- és járulékterhek csökkentése a foglalkoztatás bővítésének legjobb útja

A vállalkozók csak olyan gazdasági környezetben képesek számottevően bővíteni a munkahelyeket, ahol a foglalkoztatást nem sújtják magas adó- és járulékterhek, ahol az állam nem vonja el túlzott mértékben a vállalkozások forrásait, és nem terheli őket felesleges bürokráciával. A munkanélküliség felszámolásának és a foglalkoztatás tartós bővítésének legjobb útja az állami újraelosztás, valamint a foglalkoztatást sújtó adó- és járulékterhek csökkentése. Az adó- és járulékterhek jelentős csökkentésével Magyarországon célul tűzhető ki a teljes foglalkoztatás, ami – a munkaerőpiac rugalmatlansága miatt – a jelenlegi hétszázalékos munkanélküliségi ráta helyett mintegy háromszázalékos munkanélküliségi rátának felelne meg.

A szürkegazdaság nem magyar átok

A jelenlegi, erős állami újraelosztásra épülő gazdaságpolitika szerint a szürkegazdaság és -foglalkoztatás a magyar gazdaság történelmi adottsága, a szürkegazdaság csökkentésének leghatásosabb eszköze pedig a munkajogi és adóhatósági szigor. Ezzel szemben a növekedéspárti gazdaságpolitika abból indul ki, hogy a szürkegazdaság nem történelmi adottság, ellenkezőleg: éppen a túlzott állami újraelosztás következménye. A vállalkozókat javarészt az újraelosztó állam állandó pénzhésége, az állam pénzhéségéből fakadó magas adók „terelik” a nem adózó szürkegazdaság és -foglalkoztatás felé. Ebből eredően a szürkegazdaság

tartósan – természetesen a kellő munkajogi szigor mellett – csak az állami újraelosztás, valamint a foglalkoztatásra rakódó adó- és járulékterhek csökkentésével mérsékelhető. Minél kisebb az állami újraelosztás, minél kevesebb forrást von el az állam a vállalkozásoktól, annál kisebb lehet a szürkegazdaság, és annál szélesebb a legális foglalkoztatás.

A szürkegazdaság a munkahelyek bővítésének tartaléka

A szürkegazdaság nemcsak teherként, hanem egyúttal a foglalkoztatás bővítésének egyik nagy tartaléka is. A foglalkoztatásra rakódó adó- és járulékterhek jelentős csökkenése várhatóan bővíti a legális és adózó magángazdaságban a munkahelyek számát, hiszen a vállalkozók számára olcsóbbá válhat újabb munkások alkalmazása. Új munkaerő alkalmazásánál pedig a vállalkozók értelemszerűen legelőbb a korábban szürkén foglalkoztatottaknak adnának immár legális munkát. Másfelől azzal, hogy a legális és adózó magángazdaságban növekszik a foglalkoztatás, nyilvánvalóan az állam is újabb adóbevételekhez jut. Az élőmunka-közterhek helyes mértékeinek megválasztása következtében jelentősen bővíthet a foglalkoztatás a legális magángazdaságban, így számottevően nőhetnek az abból származó adóbevételek, amelyek az állam számára fedezhetik az adó- és járulékterhek csökkentéséből várható bevételkiesést is.

Rugalmas foglalkoztatás és szociális felelősség

Magyarországon a foglalkoztatás bővítésének további jelentős tartalékát nyújtják a rugalmas foglalkoztatási módok, amelyek egyúttal a családok időbeosztásához jobban igazodó munkavégzést is lehetővé teszik. Ezért a növekedéspárti gazdaságpolitikára komoly feladat hárul a rugalmas, családbarát munkavégzési formák – elsősorban a részmunka és a távmunka – elterjesztésében. Hasonlóképpen az állam szociális felelőssége, hogy segítse azok munkához jutását is, akik ma önhibájukon kívül, egészségügyi okok miatt kiszorulnak a munkaerőpiacról. A gazdaságpolitikának forrásokkal és sajátos eszközökkel támogatnia kell a megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztatását, illetve azokat a vállalkozásokat, amelyek ilyen munkaerőt foglalkoztatnak.

3. ADÓZÁS ÉS ÁLLAM

Adózás és társadalmi egyenlőtlenségek

Az erős állami újraelosztásra épülő politika abból indul ki, hogy a piac igazságtalanul osztja nyertesekre és vesztesekre a társadalmat. Mivel a piac igazságtalan, ezért az államra hárul az a feladat, hogy korrigálja a piac által okozott egyenlőtlenségeket. Ehhez legfontosabb eszköze az adórendszer, amely a tehetősebbektől von el forrásokat azért, hogy azok elosztásával a hátrányos helyzetűeket segítse. A „fizessenek a gazdagok” elvéhez fűződő várakozások azonban – annak ellenére, hogy ez az elv a társadalomban mindig kedvező visszhangra talál – csak ritkán teljesülnek. Önmagában ugyanis az állami jövedelem-elvonással és -újraelosztással nem lehet érdemben megváltoztatni a piacon keletkezett társadalmi egyenlőtlenségeket. Sőt, egy adott pontot átlépve a túlzott adóztatás és a túlhajtott állami újraelosztás éppen ellenkező hatást vált ki: a magas adóterhek miatt csökkenhet a gazdaság egészének teljesítménye, erősödhet a gazdaság nem adózó szektora, így végső soron kisebb lehet a hátrányos helyzetűek megsegítésére szolgáló torta. Ezzel szemben a növekedéspárti gazdaságpolitika szerint egy túladóztatott gazdaságban az adók csökkentése ellenkező hatást válthat ki: elősegítheti a gazdaság növekedését, a foglalkoztatás bővülését, így idővel a szegények helyzetének a javulását.

A mai adórendszer bonyolult és átláthatatlan

Az erős állami újraelosztási politikának egyenes következménye, hogy egyre bonyolultabb, egyre átláthatatlanabb adórendszert alkalmaz. Minél erősebb az állami újraelosztás, minél többfajta egyenlőtlenséget próbál az állam az adókkal orvosolni, annál több egyedi kivételt iktat be az adórendszerbe, és így annál átláthatatlanabb és kiszámíthatatlanabb lesz maga az adórendszer. Sőt, az újraelosztó politika éppen abban érdekelt, hogy az adórendszer kellően átláthatatlan legyen, hiszen ebben az esetben az állam minden adót betesz egy közös kalapba, ahonnan azután a bevételeket saját szempontjai és törekvései szerint visszaosztja. Magyarországon tehát nem csupán jelentős adóteher-csökkentésre, hanem az adózás alapelveinek a gyökeres átalakítására is szükség van.

Demokrácia és adózás

Minden demokratikus rendszer alapja, hogy az adókiivetés és annak alanyai között közvetlen, legitimitációs kapcsolat áll fenn. Az adókiivetés legitimitását az adja, hogy aki befizeti az adót, egyben beleszólási lehetőséggel is rendelkezik az adóbevételek felhasználásáról. Az adókiivetés legitimitását adja továbbá az a tény, hogy az adó neme, valamint annak felhasználása között is közvetlen logikai kapcsolatot teremt, így például az útdóból a közutak karbantartását és fejlesztését fedezik, nem pedig az állam más célú kiadásait. Azért fizetünk adót, hogy abból olyan közszolgáltatás vagy közösségi fejlesztés jöjjön létre, amit közösen használunk, és egyenként nem tudnánk sem létrehozni, sem működtetni.

Hozamelvű adózás

Demokratikus viszonyok között az adózás alapelve, hogy aki adót fizet, annak beleszólást kell biztosítani az adóbevételek felhasználásába, aki adót fizet, annak tisztán kell látnia, mire fordítják adóját. Ezért Magyarországon – állami és önkormányzati szinten egyaránt – újra közvetlen kapcsolatot kell teremteni az adókiivetés jogcíme, az adófizetés alanya, az adóbevétel felhasználása, és a felhasználásba való beleszólás lehetősége között. Az adóbevételt arra a közcélra kell fordítani, amire vonatkozóan kivetették, és annak, akire kivetették, világosan látnia kell és ellenőriznie az adóbevételek felhasználását. Ez egyben a hazai demokrácia megújításának egyik nélkülözhetetlen feltétele.

Családbarát adózás

A személyi jövedelemadónak – az igazságosabb közteherviselés érdekében – célszerű figyelembe vennie az eltartottak számát. Különösen egy olyan fogyatkozó és öregedő népességű országban, mint Magyarország, a személyi jövedelemadónak elsősorban nem jövedelem- és társadalompolitikai, hanem családpolitikai célokat kell szolgálnia. Ezért a személyi jövedelemadó terén olyan adó-megállapítási módokra van szükség, amelyek figyelembe veszik a családban élő eltartottak számát.

Adócsökkentés és állam

Magyarországon lassan közmegegyezés alakul ki arról, hogy a gazdasági problémáit csak jelentős adó- és járulékcsoökkentéssel lehet orvosolni. Egy radikális adó- és járulékcsoökkentés azonban több, mint az adókulcsok egyszerű megváltoztatása, vagy a nemzetközi versenyképesség visszaszerzésének egyik eszköze. Az adó- és járulékcsoökkentés gyökeresen újrendezi az állam, a gazdasági szereplők és az állampolgárok lehetőségeit, mozgásterét, egymás közötti viszonyait. Ma ugyanis a magas állami elvonásokra épülő újraelosztó politikának szinte csak vesztesei vannak. Az állam egyrészt súlyos adókkal és járulékokkal terheli a gazdaságot, ám vállalt feladataihoz ez sem nyújt elég bevételt, ezért folyamatosan eladósodik. Másrészt cserébe az állam a gazdaság szereplőinek csak romló közszolgáltatásokat, gyenge szakképzést és alacsony színvonalú infrastruktúrát ad vissza. Végző soron mindkét fél, az állam és a gazdasági szereplők egyaránt vesztesei ennek a játszmának. Ezért olyan gazdaságpolitikára van szükség, amelynek alapelve: az állam nem vesz el jövedelmet, ha azt nem tudja értelmesen visszaforgatni annak, akitől elvette. Az adó- és járulékcsoökkentés csak akkor éri el a tőle várható gazdasági eredményeket, ha az állam szerepének, feladatainak alapvető átalakításával párosul.

4. KICSI, DE ERŐS ÁLLAM

Állam és rendszerváltozás

Magyarországon a rendszerváltozás óta máig nem sikerült kellően meghatározni az állam szerepét, feladatkörét. Ma az állam jelen van ott, ahol nem kellene, és nincs jelen ott, ahol szükség lenne rá. Miközben az elmúlt másfél évtizedben a gazdaság és a társadalom gyökeresen átalakult, addig az állam csak lassan és nehézkesen változott. Magyarország a nemzetközi porondon éppen azért szorul egyre nagyobb versenyhátrányba, mert az állam területén elmaradtak a szükséges változtatások. Olyannyira, hogy ma már a továbblépés legnagyobb akadálya éppen az állam.

A világgazdaságban állami gazdaságpolitikák versenyeznek egymással

Korunk globális gazdaságában nemcsak vállalatok, hanem államok, és állami gazdaságpolitikák is versenyeznek egymással. A piac pedig ebben a versenyben is szelektál, jutalmaz és büntet. A jól szervezett állam jó gazdaságpolitikáját befektetésekkel és fejlesztésekkel jutalmazza, a rosszul szervezett állam rossz gazdaságpolitikáját munkanélküliséggel, a befektetők távolmaradásával, az állam eladósodásával bünteti. A gazdasági csodák és a gyors felzárkózások nem a semmiből jönnek – mögöttük minden esetben jól szervezett és erőforrásaikat hatékonyan felhasználó államok állnak.

Nagy, de gyenge állam: ez a legköltségesebb

A rendszerváltozást megelőző negyven esztendőben egy nagy és erős állam telepedett rá mind a gazdaságra, mind a társadalomra. Nagy állam, amely a „korbács és kalács” politikájának jegyében szinte az élet minden területét irányítani, alakítani és ellenőrizni akarta. Erős állam, amely a felvállalt sok-sok feladathoz nagy kapacitásokkal, széles állami bürokráciával is rendelkezett. Negyvenévi szocializmus után tehát szinte magától értetődő volt az állammal szembeni erős ellenérzés. Ám Magyarországon az elmúlt másfél évtizedben úgy bontották le az államot, hogy közben széles körű feladatvállalása változatlanul megmaradt. A végeredmény egy nagy, sok feladatot ellátó, de gyenge és eszköztelen állam. Ez a legköltségesebb és legrosszabb megoldás!

Nagy, de gyenge állam: romló közszolgáltatások

Mivel az állam lebontását nem kísérte az állam feladatainak csökkentése, ezért az állam az általa felvállalt széles ellátási területeket ma már csak egyre kisebb hatékonysággal, egyre alacsonyabb színvonalon képes ellátni. Az újraelosztáshoz szükséges forrásokat ugyanis vagy növekvő adókkal, vagy növekvő eladósodással biztosítja. Idővel mindkettő a gazdasági teljesítmény csökkenéséhez és a szürkegazdaság bővüléséhez vezet, a kieső állami bevételek pedig csak az adók további emelésével, vagy a közszolgáltatások színvonalának további romlásával fedezhetők.

Kicsi, de erős állam: ez a jó megoldás

Magyarországon a mainál *kisebb*, ugyanakkor *erősebb* államra van szükség. Kisebb államra, amely korlátozott közszolgáltatási feladatokat vállal fel, de erősebb államra, amely a vállalt feladatokat képes magas színvonalon ellátni. Olyan államra, amely feladatait elsősorban a közszolgáltatások hatékony működtetésére, és a gazdasági növekedés feltételeinek megteremtésére koncentrálja. Nem egyszerűen arról van szó tehát, hogy az állam olcsóbb legyen, mert ami olcsó – mondja a köznapi tapasztalat –, az egyben gyenge minőségű. Hasonlóképpen, nem egyszerűen arról van szó, hogy az állam kisebb legyen, mert ha a sok állami feladat megmarad, az állami kapacitások pedig kisebbek lesznek, akkor csak annyit érünk el, hogy tovább romlik az állami szolgáltatások színvonala.

A kicsi, de erős állam megteremtésének akadályai az újraelosztó politika

Magyarországon a kisebb, de erősebb állam kiépítésének legnagyobb akadályai a jelenlegi túlzott állami újraelosztásra épülő gazdaságpolitika. Az állami források begyűjtéséhez, újbóli elosztásához és a jogosultságok ellenőrzéséhez ugyanis rendkívül kiterjedt intézményrendszert kell működtetni. Minél nagyobb az állami újraelosztás, annál kiterjedtebb az állami bürokrácia. Az újraelosztó állam bürokráciája pedig – hálózatba szerveződve – öngerjesztő mechanizmusként terebélyesedik: minden egyes irat újabb iratok seregét szüli. Minél kisebb viszont az állami újraelosztás, annál kevésbé terheli az állam kiadásait a bürokrácia, annál kisebbek lesznek a vállalkozók adminisztrációs terhei is, akik így egyre több új és legális munkahelyet létesíthetnek. A túlzott állami újraelosztási politikára épülő rendszerben sohasem lehet érdemben csökkenteni a bürokráciát. Ezért a bürokrácia csökkentéséhez, és egy kisebb, de erősebb állam megteremtéséhez is alapvető gazdaságpolitikai fordulatra, növekedéspárti gazdaságpolitikára van szükség.

Az állam nem adhat többet, mint amennyit elvesz

Az elmúlt években a „jóléti rendszerváltásnak” nevezett, erős állami újraelosztásra épülő politika vakvágányra vitte az állam és a polgárok közötti viszonyról alkotott közfelfogást. A „jóléti rendszerváltás” és az újraelosztó politika ugyanis azt a hitet erősíti, miszerint az állam feladata, hogy szociális juttatásokkal lássa el polgárait. Azt a hitet erősíti, hogy az állam többet ad vissza polgárainak, mint amennyit tőlük – adók és járulékok formájában – elvesz. Erősíti a hitet: csupán kormányzati akarat kérdése, hogy az állam valamilyen jóléti juttatást megadjon polgárainak. A valóság azonban éppen az ellenkezője. Az állam sohasem képes többet visszaadni polgárainak, mint amennyit tőlük elvesz, hiszen fenn kell tartania önmagát is, ami természetesen pénzbe kerül. Ha mégis többet juttat vissza az állam, mint amennyit elvesz, akkor ezt csak az államháztartás hiányából, az állami vagyon eladásából, és/vagy az államadósság növeléséből teheti. Minél inkább fenn akarja tartani az újraelosztó állam azt a látszatot, hogy többet juttat vissza polgárainak, mint amennyit tőlük adóban elvett, annál mélyebbre süllyed az adósság csapdájában. Így történt ez Magyarországon is, ahol az elmúlt évek szociális juttatásait az állam javarészt adósságból fedezte, amit végül nekünk kell majd visszafizetni.

Az állam feladata a közszolgáltatások biztosítása

A „jóléti rendszerváltás” jegyében elterjedt tévhittel szemben, az államot nem azért tarják fenn az adófizetők, hogy számukra többet adjon vissza, hanem azért, hogy a befizetett adóért cserébe olyan közszolgáltatásokat nyújtson, amelyeket a polgárok egyenként nem tudnának sem fenntartani, sem működtetni. Az állam elsődleges feladata az általa fenntartott közszolgáltatások – például az oktatás, az egészségügy, vagy a közlekedés – hatékony és magas színvonalú működtetése. Az államtól nem azt várjuk, hogy többet, hanem azt, hogy *mást* adjon – biztonságos és kiszámítható gazdasági környezetet, és magas színvonalú közszolgáltatásokat.

Az állam is lehet jó gazda

Ma az állam a „jóléti rendszerváltás” és az erős újraelosztó politika által kiváltott gazdálkodási válságot, közelebbről az államháztartás hiányát és a növekvő eladósodását egyre inkább a maradék állami vagyon eladásával, privatizálásával próbálja fedezni. Többnyire olyan közszolgáltatások és hálózati infrastruktúrák eladásával, amelyek privatizálása a fejlett piacgazdaságokban is komoly gazdasági és politikai viták tárgya. A privatizáció azonban nem oldja meg az államháztartás szerkezeti problémáit, a hiány csupán időlegesen, egyedi és egyszeri bevételekkel csökkenti. A hiány csökkentését szolgáló privatizációs ügyletek indoklásaként az újraelosztó állam egyszerű érvrendszert fogalmaz meg: az állam mindig és minden körülmények között rossz tulajdonos, a magánbefektető viszont, mindig és minden körülmények között jó tulajdonos. Ezzel szemben a nemzetközi példák azt mutatják, hogy az állam által fenntartott közszolgáltatásokat is lehet költséghatékonyan és modern menedzsment eszközökkel működtetni. Az állam felelőssége az adófizető polgárokkal szemben éppen az, hogy a közszolgáltatásokat – különösen ott, ahol tulajdonosként is megjelenik – magas színvonalon, átláthatóan és ellenőrizhetően működtesse. Annak eldöntése, hogy valamely közszolgáltatás esetében milyen eszközökkel éljen az állam – tulajdonos legyen, finanszírozó, vagy szabályozó szerepet vállaljon-e –, társadalmi konszenzusra épülő állami felelősségvállalás kérdése.

Kicsi, erős és hatékonyan szervezett államra van szükség

Magyarországon nem csupán a mainál kisebb és erősebb, hanem egyúttal a mainál jóval hatékonyabban szervezett államra van szükség. Ehhez mindenképp újra kell gondolni a központi államigazgatás, az állami intézményrendszer, a települési önkormányzatok, és a szakmai-vállalkozói érdekképviseletek közötti feladat-, forrás- és hatalommegosztást. Magyarországon az elmúlt másfél évtizedben meghonosodott nagy, de gyenge állam kusza viszonyokat teremtett az állami feladatok között. Az állam sok esetben úgy decentralizálta feladatait, hogy megmaradt finanszírozási kötelessége, de minimálisra csökkent a beleszólási lehetősége.

Az állami feladatok decentralizálása saját forrás és felelősség nélkül, az adófizetők pénzének megengedhetetlen mértékű elpocsékolása. Sok esetben viszont úgy centralizálta az állami közfeladatokat, hogy ehhez hiányoztak a megfelelő menedzsment-kapacitások, ami szintén az adófizetők pénzének elpocsékolását jelenti. Ezért Magyarországon nem egyszerűen az állami feladatok decentralizálására, hanem – a feladatok megosztásával együtt – a források és a felelőségek megosztására is szükség van.

Centralizáció és decentralizáció

Magyarországon az állami működés területén vissza kell állítani olyan magától értetődő alapelveket, amelyektől az erős állami újraelosztásra épülő politika az elmúlt években eltávolodott. Vissza kell állítani azt az egyszerű alapelvet, hogy a közszolgáltatást annak kell működtetnie, aki finanszírozza. Ma ugyanis az állam nagy számban finanszíroz olyan közszolgáltatásokat, amelyek működtetésébe gyakorlatilag nincs beleszólása. Hasonlóképpen egyszerű, ám ma mégsem érvényesülő alapelv, hogy mindenki – állam, önkormányzatok, régiók – csak a saját pénze felett rendelkezhet. Pénzelosztó funkciót csakis olyan szervezet végezhet, amely „alulról” legitimált, amely a választóknak és az adófizetőknek tartozik felelősséggel, és amely ehhez megfelelő saját bevétellel rendelkezik. Azokon a területeken, ahol az állam magára vállalja a közszolgáltatásokat, meg kell kapnia a fenntartói feladatokat is, mert csak így képes garantálni a közfeladatok magas színvonalú ellátását. Azokon a területeken pedig, ahol regionális, települési vagy szakmai önkormányzatok vállalják magukra valamely közcélú feladat ellátását, az állami elvonások csökkentésével is biztosítani kell számukra a feladatokhoz szükséges saját forrásokat. Ma tehát egyszerre szükséges egyes állami feladatok decentralizálása, és vele párhuzamosan egyes feladatok centralizálása.

5. A BÜROKRÁCIA CSÖKKENTÉSE

A bürokrácia csökkentésének akadályai az újraelosztó politika

Napjainkban az állam által fenntartott közszolgáltatások hatékonyságát javarészt a bürokrácia túlburjánzása korlátozza. A bürokrácia ma azért nagy, mert az erős újraelosztásra épülő politikának – a források begyűjtéséhez, újbóli elosztásához, és a jogosultságok ellenőrzéséhez szükséges apparátus miatt – eleve nagy a bürokrácia iránti igénye. Mindaddig, amíg az újraelosztás áll a gazdaságpolitika középpontjában, nem lehet érdemben csökkenteni a bürokráciát sem! Jól jelzi ezt, hogy az állam az elmúlt esztendőben a kiadások és a bürokrácia csökkentésénél mindig a „fünyíróelvet” alkalmazta. Mindenhol lecsipentett egy kicsit a kiadásokból és a bürokráciából, ám ettől az államháztartás helyzete nem javult érdemben, csupán tovább romlott a közszolgáltatások színvonala. Ebből következően: a bürokrácia csökkentéséhez vezető első és legfontosabb lépés, hogy a mai újraelosztó politika helyett egy növekedéspárti gazdaságpolitika kerüljön előtérbe.

A bürokrácia csökkentése elsődlegesen nem létszámkérdés

A bürokrácia csökkentése elsődlegesen nem a létszám kérdése. Előbb az állami feladatokat, a hozzájuk kapcsolódó adminisztratív eljárásokat kell világosan meghatározni, és csak azután lehet a létszámról beszélni. Ma a hivatali ügymenetekben egyszerre található felesleges átfedések, és olykor létszámihiányok is. Sok esetben a bürokrácián belüli átcsoportosításra van szükség. A gazdaságpolitika feladata az, hogy a bürokráciát ne csak a hivatalok számának mérséklésével, hanem a hivatali ügymenetek egyszerűsítésével is csökkentse. Már olyan egyszerű megoldások is, mint az egyablakos és az elektronikus ügyintézés elterjesztése, sokat javíthatna a bürokratikus ügymeneteken.

A bürokrácia csökkentése és a vállalkozás-élénkítés

A növekedéspárti gazdaságpolitika szerint a bürokrácia csökkentése nem öncél, nem egyszerű takarékosági lépés, hanem a vállalkozás-élénkítés egyik eszköze. A bürokrácia csökkentésének legfontosabb célja, hogy a vállalkozókat megszabadítsa a felesleges bürokratikus terhektől, a sok adminisztrációtól, ami ezért számukra idő- és költségmegtakarítást, s így versenyelőnyt jelent. Másrészt a túlméretezett bürokrácia nemcsak naponta keseríti meg a vállalkozók életét, de egyben – az állami és önkormányzati bürokrácia fenntartásának költségei miatt – tetemes forrásokat von el a gazdasági szereplőktől. Ezért a bürokratikus terhek jelentős csökkentése közvetve a foglalkoztatás bővüléséhez vezethet. Nemzetközi összehasonlítást alapul véve reálisan elérhető cél, hogy a magyarországi vállalkozások adminisztrációs terhei – időben és pénzben – egy kormányzati ciklus alatt a felére csökkenjenek.

6. PATRIÓTA GAZDASÁGPOLITIKAI SZEMLÉLET

A magyar gazdaság és társadalom alapjainak megerősítése

Magyarországon nemcsak kicsi, erős és hatékonyan szervezett, hanem a mainál jóval aktívabb államra is szükség van. Az államnak mindenekelőtt az a feladata, hogy aktívan képviselje és védje azoknak a gazdasági és társadalmi szereplőknek az érdekeit, akik a gazdaság és a társadalom tartós alapjait képezik: így a hazai tulajdonú kis- és közepes vállalkozások, a családi gazdaságok, a települési önkormányzatok és a családok érdekeit. Olyan aktív és patrióta gazdaságpolitikára van szükség, amely a hazai gazdaság és társadalom alapjait, fundamentumait erősíti. Azokat a pilléreket erősíti, amelyek a gyorsan változó globális gazdaságban sem vándorolnak el az országból akár egyik pillanatról a másikra, hanem tartósan itt maradnak. A világméretű szabadpiac ellenére is, egy-egy ország gazdasági erejét és társadalmi boldogulását a hazai alapok adják, mint ahogyan eddig minden sikeres ország a hazai alapokra építve, azok megerősítésével zárkózott fel.

Generációs egyezségek

A gazdaságpolitika sohasem nélkülözheti a generációk közötti – kimondott vagy kimondatlan – megegyezéseket. Különösen fontos ez Magyarországon, ahol az elmúlt években a „jóléti rendszerváltás” és az újraelosztó politika jegyében egyszerűen felrúgták a tartós gazdasági növekedéshez és a tartós társadalmi felemelkedéshez nélkülözhetetlen generációs paktumokat. Az idős generációk megérdemelt és megdolgozott méltányos öregkorához, valamint a hátrányos helyzetűek megsegítéséhez szükséges forrásokat ugyanis mindig a munkaképes korosztályok munkája teremti meg. A mai idősök a jelenlegi fiatalabb korosztályok munkájának gyümölcseit élvezik, éppúgy, mint ha a mai fiatalok idősök lesznek, idős korukban ők is gyerekeik munkájának eredményeire támaszkodnak majd. Ez a kimondatlan generációs paktum azonban csak akkor működik, ha a gazdaságpolitika nem rombolja szét a gazdaság és a társadalom alapjait, ha nem teszi tönkre a hazai humán- és gazdasági erőforrások újratermelésének rendszerét. Ha nem sújtja egyenlőtlen versenyfeltételekkel, és nem hozza hátrányos helyzetbe a magyarországi gazdaság tartósan itt maradó alapjait, mindenekelőtt a hazai kis- és középvállalkozásokat, és a családi gazdaságokat. Ha az oktatás, a kultúra, a kutatás-fejlesztés területén nem rombolja le a humán erőforrások újratermelését. Ha a lakás- és a családpolitikában nem ad olyan jelzéseket, amelyek a gyermekvállalást és -nevelést megnehezítik. Ezért Magyarország, mint erősen fogyatkozó népességű ország, egyszerűen nem lehet tartósan sikeres ilyen generációs egyezségek nélkül.

Patrióta gazdaságpolitikai szemlélet

A patrióta gazdaságpolitikai szemlélet – ellentétben a gazdasági nacionalizmussal – nem mások ellen irányul, nem zár ki másokat, és nem akarja versenytorzító többletelőnyben részesíteni a hazai vállalkozásokat. De – és ezért is patrióta – nem hagyja, hogy a hazai vállalkozások a nemzeti piacon hátrányba kerüljenek másokkal szemben. Nem a verseny ellen irányul, éppen fordítva: az egyenlő verseny feltételeinek a megteremtését célozza. A versenyt a vállalkozások mindig legitim és elfogadott kockázatnak tartják, ahogyan azt is, hogy a piaci versenyben alul is lehet maradni.

Ám nem fogadják el, és nem tartják legitimnek azokat a többletkockázatokot, amelyek abból adódnak – mint napjainkban sok területen –, hogy az állam másoknak többletjogosítványokat és/vagy többletlehetőségeket biztosítva hozza hátrányos helyzetbe a hazai vállalkozásokat. Nem fogadják el, hogy a piaci versenyt monopóliumok és kartellek torzítják és korlátozzák. Nem fogadják el, hogy az állam a piaci versenyt a hátrányukra károsan szabályozza.

Piac – verseny – szabályozás

Piacgazdaságban új érték csak versenyben születik, új értéket és új munkahelyeket pedig csak a vállalkozások teremtenek. A korlátlan piac és verseny azonban néha többet rombol, mint épít. Ráadásul a valóságban soha sincs korlátlan piac, még a teljesen szabadnak hitt piac is beágyazódik valamilyen szabályozási keretbe, normarendszerbe. Magyarországon azonban a rendszerváltozást követően – négy évtizednyi állami tervgazdaság után talán kicsit érthető módon – egy meglehetősen szabályozatlan piacgazdaság alakult ki. Nálunk úgy jött létre a piacgazdaság, hogy mellette nem született meg az a finom állami szabályozás, ami biztosítaná a hazai humán és gazdasági erőforrások megőrzését, fejlesztését és újratermelését. Nem született meg az a finom állami szabályozás, amely nem hagyja versenyhátrányban a hazai kis- és középvállalkozásokat, és a családi gazdaságokat. Ezért Magyarországon a mainál *szabályozottabb és erősebb nemzeti érdekvédelmet* biztosító piacgazdaságra van szükség.

Monopóliumok és tisztességes verseny

A Magyarországon létrejött szabályozatlan piacgazdaság, és részben a privatizációs gyakorlat egyik következménye, hogy a hazai piac nagyon sok területén monopolhelyzetek alakultak ki. Mindenfajta monopólium – legyen szó természetes vagy piaci, állami vagy magángazdasági monopóliumról – korlátozza és torzítja a versenyt. Ezért az államnak fontos feladata, hogy a jelenleg is meglévő, és új szabályozási eszközeivel tudatosan fellépjen a piacot torzító monopolhelyzetek minden formája ellen. Feladata, hogy a *verseny erősítésével* segítse a piaci monopolhelyzetek

felszámolását. Napjainkban a piacot különösen a kereskedelemben kialakult monopolhelyzetek korlátozzák, ahol a nagy kereskedelmi láncok gyakran visszaélnék piaci erőfölényükkel, és kiszolgáltatott helyzetben tartják a hazai beszállítókat. Itt különösen nagy szerep hárul az államra a tisztességes kereskedelem feltételeinek, szabályainak érvényesítésében. Hasonlóképpen fontos feladat a közbeszerzési törvény és gyakorlat újragondolása. Nálunk ugyanis – ellentétben más fejlett európai országokkal – az állam és az önkormányzatok által megrendelt, és az adófizetők forintjaiból finanszírozott fejlesztési és beruházási projekteknél a hazai vállalatok rendre háttérbe szorulnak.

A nagyvállalatok és kisvállalatok nem egymás ellenfelei, hanem partnerei

A patrióta gazdaságpolitikai szemlélet középpontjában a kis- és középvállalkozói szektor áll. A jórészt hazai tulajdonban lévő kis- és középvállalatok, valamint a Magyarországra települt külföldi tulajdonú nagyvállalatok azonban nem egymás ellenfelei, hanem partnerei. Tévútra vezet minden gazdaságpolitika, amely egymás ellen próbálja kijátszani a gazdaságnak ezt a két alapvető szektorát. Tévútra vezet minden gazdaságfejlesztési törekvés, amely a támogatáspolitikában az egyiket a másik elé akarja a helyezni. Az igazi kérdés sokkal inkább az, hogy miként lehetne szorosabban összekapcsolni ezt a két szektort. A Magyarországra települt külföldi nagyvállalatok, valamint a hazai kis- és középvállalkozások ugyanis csak akkor fejthetik ki a gazdaságban a tőlük várható húzóhatásokat, és többletjeljesítményt, ha a mainál sokkal szorosabban kapcsolódnak egymáshoz. Ezért a növekedéspárti gazdaságpolitika kiemelt feladata, hogy elősegítse a külföldi nagyvállalatok, a magyar tulajdonú nagyvállalatok, valamint a hazai kis- és középvállalkozások közötti termelési és innovációs kapcsolatokat.

A betelepülő nagyvállalatok a magyarországi gazdaság húzómotorjai

Magyarország gazdasági felzárkózásának, és egyben a jövedelmek tartós, kiegyensúlyozott emelkedésének is egyik legfontosabb feltétele, hogy a betelepülő külföldi nagyvállalatok – ellentétben a kilencvenes évekre jellemző alacsony hozzáadott értékű, egyszerű összeszerelő munka-

fázisokkal – egyre magasabb hozzáadott értékű, magasabb képzettségű, kreatív munkaerőt igénylő, és így jobban is fizetett munkafolyamatokat telepítsenek le. Ezért a növekedéspárti gazdaságpolitika kiemelt feladata, hogy eszközeivel és forrásaival célzottan segítse elő a külföldi nagyvállalatok magas hozzáadott értékű termelési folyamatainak a letelepítését. Mindez azonban nem jelentheti azt, hogy az állam – mint napjainkban – egy-egy külföldi nagyvállalat betelepülését nagyobb összegekkel támogassa, mint amennyi támogatásban a hazai kis- és középvállalkozások összesen részesülnek. Még akkor sem, ha a világban óriási verseny folyik a külföldi befektetésekért, és évente hetven-nyolcvan ország léptet életbe újabb, a korábnál kedvezőbb befektetési kedvezmény-rendszereket. A támogatáspolitikában a két szektorra, a betelepülő külföldi nagyvállalatokra, valamint a hazai kis- és középvállalatokra jutó támogatások egyensúlyát még ennek ellenére sem szabad felborítani.

A kis- és középvállalati szektor a magyarországi gazdaság bázisa

A kis- és középvállalkozások sajátos előnye – amellett, hogy több, mint kétmillió embernek adnak munkát – a rugalmasság, a generációról generációra hagyományozott munkakultúra, az innovációs képesség. Gyengeségük viszont, hogy – méretükből adódóan – gyakran nem rendelkeznek megfelelő nagyságú tőkével, korszerű technológiával és modern menedzsment-tudással. Ezért a növekedéspárti gazdaságpolitika feladata, hogy a kis- és középvállalkozásokat – fejlődési életciklusuknak megfelelően – tőkével, adókedvezménnyel, kedvezményes hitellel, technológiai- és menedzsment-ismeretekkel is segítse. Manapság azonban a kis- és középvállalkozások támogatásában a tőkejuttatás-jellegű, vissza nem térítendő támogatások helyett egyre inkább a hitelkamat-támogatás kerül előtérbe. Kétségtelen, hogy az elmúlt időszakban a hiteljellegű támogatások palettája kiszélesedett, és ma már egyre jobban igazodik a vállalkozások életében előforduló sajátos hiteligenyekhez. De – a szektor krónikus tőkehiánya miatt – legalább ilyen fontos a kis- és középvállalkozások tőkehelyzetének javítása, vissza nem térítendő fejlesztési támogatásokkal való feltőkésítése. A krónikus tőkehiányon ugyanis a legjobb hitelezési rendszer sem tud segíteni. A két támogatáspolitikai eszköz nem játszható ki egymás

ellen. Mind a hitelkamat-támogatás, mind a vissza nem térítendő támogatás akkor éri el igazán hatását, ha a vállalkozások fejlődési szakaszának megfelelően kiegészítik egymást.

Kis- és középvállalkozások feltőkésítése uniós forrásokból

A hazai kis- és középvállalkozások az uniós csatlakozás után olyan versenyhelyzetbe kerültek, ahol nyugati versenytársaikat az elmúlt évtizedekben tőkével és technológiával – részben állami, részben uniós forrásokból – jelentősen megerősítették. Ezért a hazai kis- és középvállalkozások a jövőben csak akkor maradhatnak versenyképesek, ha a magyar gazdaságpolitika a kis- és középvállalkozásokat – javarészt uniós forrásokból finanszírozott vissza nem térítendő támogatásokkal – szintén feltőkésíti. Rendkívül fontos tehát, hogy a 2007 után megtöbbszöröződő uniós támogatásokból a hazai kis- és középvállalkozások mind nagyobb arányban részesüljenek. Fontos ez azért is, mert a magyar támogatáspolitikában az uniós támogatások kizorító hatása már ma is erősen érezhető. Ma – az államháztartás súlyos hiánya miatt – a tárcáknak gyakorlatilag csak olyan fejlesztésekre és támogatásokra van pénze, amelyeket társként az unió is finanszíroz.

Innovatív kisvállalkozások Magyarországa

A foglalkoztatás kiszélesítésének bázisa minden fejlett országban a kis- és középvállalkozói szektor. Tartósan azonban csak az innovatív, technológiai és szervezeti megújulásra képes kis- és középvállalkozások lehetnek eredményesek. A felzárkózó európai országok és régiók sikerének hátterében minden esetben ott találjuk a kis- és középvállalkozói szektort, továbbá olyan, többnyire a kisvállalkozások körében megjelenő társadalmi tényezőket, mint a bizalom, a nagycsalád, a rugalmas specializálódás, és a termelői hálózatok. Éppen ezért a növekedéspárti gazdaságpolitika fontos feladata az innováció, a kutatás-fejlesztés ösztönzése, valamint a kis- és középvállalkozások közötti kapcsolatok erősítése. Fontos feladata a technológia-érzékeny, innovatív kisvállalkozások kiemelt támogatása, a vállalati hálózatok erősítése, a kisvállalkozások működését segítő komplex menedzsment- és pályázati tanácsadási rendszerek megteremtése.

Kicsi, erős, hatékonyan szervezett és aktív állam

Magyarországon nemcsak kicsi, erős, hatékonyan szervezett, hanem a mainál jóval aktívabb államra is szükség van. Az állam aktivitása a termelő szférában ma különösen két területen gyenge: a szakképzésben és a vállalkozások külpiaci tevékenységének támogatásában. A szakképzés hiányosságai egyre inkább a gazdasági növekedés gátjává válnak. A szakképzés túlságosan elméleti jellegű, elszakadt a mai vállalati gyakorlattól, a szakképzésben részt vevők száma pedig évről évre csökken. Amennyiben ezen a téren belátható időn belül nem lesz érdemi változás, akkor a jól képzett szakmunkások, mesteremberek hiánya mind a külföldi vállalatok betelepülését, mind a hazai kis- és középvállalkozások fejlődését megállíthatja. Hasonlóképpen gyenge és passzív ma az állam szerepvállalása a hazai vállalkozások külpiaci tevékenységének támogatásában. A hazai kisvállalatok a külföldön megvalósítható befektetési lehetőségek felkutatásában és menedzselésében, vagy magyar termékek külföldön való marketingjében szinte alig, vagy egyáltalán nem számíthatnak a magyar állam intézményeire. Ezen a téren a rendelkezésre álló források minimálisak, azok felhasználásába a vállalkozói-szakmai érdekképviselőknek alig, vagy csak formálisan van beleszólási lehetőségük, és a kisvállalkozások szinte nem is részesülnek ezekből a lehetőségekből. A vállalkozások külpiaci tevékenységét segítő állami intézményrendszer széttagolt, bürokratikus, és alacsony hatékonyságú.

7. KÁRPÁT-MEDENCEI GAZDASÁGI ÖVEZET***Kárpát-medencei gazdasági övezet***

A hazai vállalkozások külpiaci tevékenységének egyik kitüntetett helyszíne lehetne a környező országok magyarság által lakott térsége, hiszen a Kárpát-medence hagyományosan a magyar gazdaság közvetlen növekedési területe. Az erős újraelosztó államra épülő gazdaságpolitika azonban a Kárpát-medencei gazdasági térséget, és ezen belül a határon túli magyarság helyzetét is, újraelosztási vagy segélyezési ügyként kezeli. Mivel pedig az újraosztható források mindig szűkösek, ezért e szerint a politika szerint a határon túli magyarok támogatása is mindig olyan

feladatként jelenik meg, amely forrásokat von el a hazai gazdaságtól és társadalomtól. Ezzel szemben a növekedéspárti gazdaságpolitika nem elosztási problémát, hanem *esélyt* és gazdasági növekedési *lehetőséget* lát a Kárpát-medencében. Esélyt és lehetőséget egy dinamikusan növekvő Kárpát-medencei gazdasági övezet megteremtésére. A növekedéspárti gazdaságpolitikai felfogás szerint a hazai és a határon túli magyar vállalkozások együttműködésére fordított közpénzek nem a hazai lakosság jóléti juttatásaitól veszik el a forrásokat, ellenkezőleg: a gazdasági növekedéssel és a munkahelyek bővülésével növelik a jóléti juttatásokra fordítható összegeket.

Támogatáspolitikai mellett fejlesztéspolitikai

A határon túli magyarság helyzetének javításában még ma is túlnyomóan a – nemzeti összetartozás- és szolidaritásérzésből fakadó – támogatáspolitikai a meghatározó. Jellemző, hogy a határon túli magyarok támogatására fordított forrásoknak csak kevesebb, mint egytizede jut gazdasági együttműködésre. A főleg kulturális és szociális jellegű támogatáspolitikai mellett a jövőben egyre erősebb szerepet kell kapnia a gazdasági alapon és kölcsönös előnyökön nyugvó fejlesztéspolitikának. A határon túli és az anyaországi magyar vállalkozások együttműködésére épülő fejlesztéspolitikai egyszerre segítheti a határon túli magyarság szülőföldön való boldogulását, valamint a hazai vállalkozások megerősödését. Ezért a növekedéspárti gazdaságpolitikának – kedvezményes hitelekkel, hitelgaranciákkal, kockázati tőkével, és közös projektekkel – a mainál jóval aktívabban kell segítenie hazai vállalatok, főként kis- és középvállalkozások Kárpát-medencei fejlesztéseit, beruházásait.

Az állam szerepe a határon túli befektetési kockázatok csökkentésében

A szomszédos országok egy részében a befektetési környezet – az alacsonyabb adók ellenére is – ma még jelentős kockázatokat rejt, különösen a befektetésekkel és az üzletmenettel kapcsolatos adminisztrációban. A nagyvállalatok e kockázatokat, éppen nagyságuk miatt, viszonylag

könnyebben kezelik, a kis- és középvállalatokat viszont elriasztja a befektetésektől. Számukra célszerű lenne a környező országokban olyan, állami és vállalkozói finanszírozású információs irodahálózat kiépítése és fenntartása, amely kapcsolati és ügyintézési pontként szolgálhatna a hazai befektetőknek. Ugyancsak probléma, hogy jelenleg a hazai vállalkozások külpiazi – és Kárpát-medencei – tevékenységét segítő intézményrendszer elaprózódott és bürokratikus, a rendelkezésre álló források pedig szűkösek. A jövőben ezért egységes, kormányzati szinten is összehangolt intézményrendszerre van szükség, és célszerű lenne egy önálló törvény megalkotása is a hazai vállalkozások külpiazi tevékenységének támogatásáról.

Magyarország, mint a tőkebefektetések fordítókorongja

A magyar gazdaság hagyományosan egyfajta fordítókorong szerepet játszik a kelet-közép-európai tőkebefektetésekből. A kiegyezés után szinte az egész magyar ipar külső, angol és német tőkével épült fel. Az előző századfordulóra azonban az akkori magyar gazdaságban már a hazai tőketulajdonosok kerültek többségbe, majd a századforduló után a hazai vállalatok egyre nagyobb arányban fektettek be a Balkán térségében. Hasonló folyamat játszódott és játszódik le most is, csak sokkal gyorsabb léptékben. A kilencvenes években a magyar ipar külső tőkével épült újjá, majd az ezredfordulóra megerősödtek a hazai tőketulajdonosok, a mostani évtized közepétől pedig a hazai befektetők egyre inkább a környező térség felé fordulnak. A fordítókorong szerephez azonban változnia kell a korábbi szemléletnek. A kilencvenes években ahhoz szoktunk hozzá, hogy a tőkeáramlás „természetes” rendje: a fejlett országokból áramlik a fejlődő országokba (noha világméretben a nemzetközi tőkeáramlás több mint kétharmada a fejlett országok között zajlik). Most viszont meg kell tanulnunk: a tőkeáramlás „természetes” rendje, hogy hozzánk is érkezik tőke a fejlett országokból, és mi is befektetünk a kevésbé fejlett országokban.

„Zászlóshajók” és a flotta

A hazai vállalatok tőkekihelyezései ma huszadát adják a Magyarországra érkező külföldi működő tőkebefektetéseknek. A fejlett országokban, így például a szomszédos Ausztriában, azonban a bevont és a kihelyezett működő tőke nagysága közel azonos mértékű. Ráadásul a hazai működő tőke kihelyezések túlnyomó többségét néhány nagyvállalat beruházása teszi ki. A „zászlóshajók” tehát már aktívan mozognak a Kárpát-medencében, de még nem mozdult meg a flotta többi része, hiányoznak a hazai kis- és középvállalatok.

Gazdasági Konzultáció a nagyvállalatok vezetőivel, Budapest, 2005. december 8.

Gazdasági Konzultáció a Magyar Építész Kamarával, Budapest 2005. november 3.

Gazdasági Konzultáció a Magyar Mérnök Kamara tagjaival, Budapest, 2005. november 10.

KIHÍVÁSOK – VÁLASZOK

ADÓK – FOGLALKOZTATÁS – KISVÁLLALKOZÁSOK

Noha a közvélemény figyelmének középpontjában a munkanélküliség áll, a munkanélküliség valójában csak a gazdaság betegségének tünete. A négyszázezer regisztrált munkanélküli azt jelzi, hogy az elmúlt időszakban ezrével szűntek meg a munkahelyek, és akiknek megszűnt a munkahelyük, vagy friss pályakezdőként most szeretnének elhelyezkedni, nem találnak munkát. A hét százalék fölé emelkedett munkanélküliségi ráta jelzi, hogy egészségtelen pályán halad a gazdaság, hiszen a fejlett országokban a globális konjunktúra miatt csökken a munkanélküliségi ráta, nálunk viszont nő. Maga a betegség azonban jóval nagyobb annál, amit a növekvő munkanélküliség mutat. Az igazi, krónikus betegség az, hogy Magyarországon kirívóan alacsony a foglalkoztatás szintje, és kevesebb, mint négy millió ember munkájának kellene eltartani a tízmilliós országot.

A foglalkoztatás szintje az Európai Unión belül – Lengyelország és Málta után – nálunk a legalacsonyabb. Amíg Magyarországon a munkaképes korú, 15-64 éves korosztály valamivel több, mint a fele: 57 százaléka áll munkaviszonyban, addig a csúcstartó Dániában háromnegyede. Ahhoz, hogy utolérjük az unió 63%-os átlagos foglalkoztatottsági szintjét, kerekén négyszázezer új munkahely hiányzik.

A mai gazdaságpolitika mellett azonban a munkahelyek számának érdemi növekedése elérhetetlen álomnak tűnik. Jellemző, hogy amíg az elmúlt időszakban a gazdaság teljesítménye évente három-négy százalékkal növekedett, addig a foglalkoztatás gyakorlatilag befagyott a négy millió alatti szinten. Ma a gazdasági növekedés döntő részben a külföldi multinacionális cégek többletexportjából ered, amit lényegében nem kísér többlet-foglalkoztatás, ezért nem javul a hazai gazdaságban a foglalkoztatás szintje sem.

A munkahelyek majdnem kétharmadát biztosító, több mint két és fél millió embernek munkát adó kis- és középvállalkozások viszont a foglalkoz-

tatásra rakódó magas adó- és járulékterhek miatt képtelenek érdemben bővíteni munkahelyeiket. Jelenleg százezer forint bruttó bére a munkaadó vállalkozás oldaláról 35 500 forintnyi adó- és járulékterher rakódik (munkáltatói társadalombiztosítási járulék, egészségügyi hozzájárulás, munkáltatói járulék, és szakképzési alapba való befizetés). A százezer forint bruttó bért a munkavállaló oldaláról további 22 ezer forintnyi adó- és járulékbefizetés terheli, így abból a bérből, ami a munkaadónak 135 ezer forintjába kerül – 57 500 forint állami elvonás után – nettó 78 ezer forint jut a munkavállalónak. Amíg tehát Magyarországon a foglalkoztatásra rakódó adó- és járulékterhek – mindenekelőtt a kisvállalkozói körben – nem csökkennek jelentősen, addig a foglalkoztatás bővülése sem várható.

VÁLLALKOZÓK MONDJÁK

„Hangsúlyváltásra van szükség. Magyarországnak olyan országnak kellene lennie, amely megtartja lakosságát, és munkaerővonzó képességgel rendelkezik. Ennek ma van egy alapvető problémája. A bruttó bér 1/3-a marad annál, aki dolgozik, és 2/3-a adók formájában bemegy az államhoz. Ezzel Magyarország világrekorder.

Azt tartanánk igazságosnak, hogyha ez az arány megfordulna. Miért történik az, hogy ha mi bért emelünk egy embernek, akkor ő kap egyharmadot, és kétharmadot kap az állam. Mert a magyar gazdaság nem versenyképes, és visszavet bennünket a fejlődésben. S ne az legyen e cél, hogy csökkenjen a nyereségadó, hanem hogy ez az arányszám forduljon meg. Minden magyar vállalkozó azt akarja, hogy maradjon munkás nála, – mert a jövedelmet a beosztottak termelik meg – akkor ez legyen a fő prioritása.”

„A munkáltatók számára túl drága a munkaerő, a munkavállaló mégis keveset keres. Adókat és járulékokat kellene csökkenteni! A munkáltatók nem dolgoztatnák túl a munkásokat, ha tudnának felvenni még egyet, és nem vállalna a munkás sem szürkemunkát, ha megérné neki fehéren dolgozni. A vállalkozó nem bújna ki az adózás alól, ha kevesebb lenne az adó, és főleg, ha azt látnánk, hogy az adónk jó helyre megy, jó célokra használják fel.“

„A hazai kis- és középvállalati szektor fejlődését elsődlegesen az élőmunka terhei és az iparüzési adó fizetési kötelezettségei akadályozzák, versenyképesség jószerivel csak az egymás közötti versenyhelyzetre szorítkozik.”

„A munkabér közterhei magasak. Téves úton jár az a gazdaságpolitika, amely azon erőforrás gazdaságos felhasználását gátolja, amelyből a legtöbb áll rendelkezésre és amelynek 'parlagon heverése', vagyis a munkanélküliség a gazdaságnak a legtöbbbe kerül.”

„A kis- és középvállalati szektor – mint egyedüli munkaerő-felvevő terület – jövedelemtermelő képessége a jelen adózási feltételek mellett nem teszi lehetővé a legális foglalkoztatást. (...) A versenyképességet és a foglalkoztatás bővítését elsődlegesen a költségnövelő adók gátolják, melyek nem a vállalkozás nyereségéhez kapcsolódnak, hanem szinte fix rezsiként jelennek meg, irányíthatatlan módon.”

„Mire van szüksége a vállalkozásoknak? Először is termékre, a termékgyártáshoz technológiára, utána piacra, és utána arra, hogy hagyják őket békén, hagyják őket dolgozni. (...) Én azt gondolom, hogy elsősorban az élőmunka terheit kellene, de nagyon jelentősen csökkenteni. Hogyha körülnézünk, mondjuk Szlovákia ez ügyben a legélesebb versenytársunk. Ott több tíz százalékkal alacsonyabb az élő munka terhe, tehát a vállalkozó által kifizetett bruttó bérköltségből jelentősen több marad. Hogyha ezt bátran meri csökkenteni a kormány, én azt gondolom, hogy a vállalkozó nem fogja azt zsebre tenni, hanem ma kalkulál egy bérköltséggel, a jövőben kalkulál egy csökkentett bérköltséggel, de valamilyen módon ezt megosztja, tehát máris több marad a dolgozó zsebében.”

„A foglalkoztatottság növelését a következőkkel lehetne elősegíteni: a legfontosabb a foglalkoztatás költségeinek csökkentése, a meglévő források jobb kihasználása, az intézményrendszer modernizációja, valamint fontos, hogy a munkahelyeket helyben kell biztosítani.”

ADÓSZIGOR: SARC VAGY ARÁNYOS KÖZTEHERVISELÉS?

Ma az adóhivatal szigora sajátosan három részre bontja a magyar gazdaságot. A multinacionális vállalatok egy része még ma is jelentős adókedvezményeket és adómentességeket élvez, és mivel adót alig fizet, az adószigort elkerüli. A gazdaság egy másik jelentős szelete, a szürkegazdaság viszont azért nem fizet adót, mert láthatatlanná teszi magát az adóhivatal előtt. Mivel nem létezik, és a hivatal számára nem megfogható, ezért az adószigor ezt a szektort is elkerüli. Végül a gazdaság harmadik szelete a legális, adózó és adómentességeket nem élvező szelete adja az államnak a vállalkozói adóbevételeket.

Mindebből az következik, hogy az állam annál a körnél próbál fellépni az ellenőrzés teljes szigorával, amelyik számára is megfogható, vagyis amelyik adózik. Így éppen a tisztességesen adózó vállalkozásokat sújtja a legnagyobb szigorral, a hozzá kapcsolódó adminisztrációs teherrel. Olyan adminisztrációs teherrel, ami sokszor már a vállalkozások mindennapi munkáját akadályozza. Olyan szigorral, ami olykor egy egész „büntető-hadjárattal” ér fel. Jellemző, hogy az adóhatóság manapság majdnem húszféle jogcímen szabhat ki mulasztási bírságot a vállalkozókra.

Természetesen szükség van adóhatósági szigorra. A közteherviselés alapja a tisztességes adófizetői magatartás, amit – ha kell – az állam megfelelő szigorral kényszerít ki. De még nagyobb szükség lenne az adóhatósági szigorra a nem adózó, „potyautas” szürkegazdaságban. Magyarországon pedig csakis akkor lehet érdemben csökkenteni a vállalkozások adóterheit, ha az állam a szürkegazdasággal szemben is megfelelő szigorral lép fel.

VÁLLALKOZÓK MONDJÁK

„Hogy is van az, hogy egy tisztességes köztisztviselőt arra kényszerítene, hogy ha a hónap végén munkabért akar, menjen ki és bírságozzon? Mert a hivatal nem kap hozzá béralapot? Hogy is van az, hogy megemelték a 2 milliós bírságot 20 millióra, és akkor 40 százaléka ott maradhat a bírságozó szervezetnél? Ez a szpáhi rendszer volt! Vagy vegyünk egy másik példát, hogy ha így béreznék a bíróságokat. Hogy ha a legsúlyosabb ítélet születik, akkor lesz bér. Morálisan hogyan lehet megbízni egy ilyen mechanizmusban?”

„Az adózás rendjéről szóló törvényben meghatározott kiszabható mulasztási bírság tizennyolc jogcímét a negyedére kell csökkenteni, a kiszabható bírság összegét természetes személy esetében 25 ezer, társas vállalkozás esetében 50 ezer forintra kell csökkenteni a mai 100, illetve 200 ezer forintról.

El kell érni, hogy az APEH ellenőrzési tevékenysége során megállapított adóhiány és bírság ne legyen tervezett bevételi tétel a központi költségvetésben. Általában minden ellenőrző hatóság – ÁNTSZ, munkaügyi felügyelőség, fogyasztóvédelem, stb. – bírságozási jogosítványait erőteljesen meg kell nyirbálni, és meg kell akadályozni a bírságkivetés sarc jellegét.

Meg kell szüntetni a jogszabályokkal kilobbizott, a vállalkozókat erősen terhelő sarcokat (például az alkalmazottak évente ismétlődő orvosi felülvizsgálatát ott, ahol ez nem indokolt).”

EGYSZERŰBB ADÓRENDSZERT!

A magyarországi vállalkozások életét nemcsak a magas adó- és járuléktérhek, hanem – különösen a kis- és középvállalkozások esetében – az adózáshoz kapcsolódó magas adminisztrációs terhek is nehezítik. Ezt már nem csupán a hazai vállalkozók érzik így, de hasonlóan látják az objektív nemzetközi összehasonlító vizsgálatok is.

A Világbank évente rangsorolja az országokat annak alapján, hogy mennyire könnyíti az állami szabályozási környezet a vállalkozások napi üzletmenetét. Az ideai felmérés egyik lesújtó „eredménye” volt, hogy Magyarország az adózással összefüggő papírmunkák mennyiségét tekintve a vizsgált 155 ország közül a középmezőny alján, a 98. helyen állt. Egyrészt a közepes méretű, ötven főt foglalkoztató hazai vállalatoknak több alkalommal kell befizetniük az adókat, mint a fejlett országokban: évente 24 alkalommal, ezzel szemben a fejlett országok klubját adó OECD országokban átlagosan csak 16-szor. Másrészt jóval több időt kell fordítaniuk az adózással összefüggő adminisztrációra is: évente átlagosan 304 órát, míg az OECD országokban működő vállalkozások átlagosan csak 192 órát.

A magyarországi vállalkozások versenyképességének növeléséhez tehát nem elegendő önmagában az adókulcsok csökkentése. Legalább ilyen fontos az adórendszer egyszerűsítése, könnyen átlátható és kalkulálható adórendszer megteremtése. Nálunk sokszor emlegetik Írországot, mint követendő példaképet. Írországból egy átlagos középvállalat évente mindössze 76 órát tölt el adózási papírmunkákkal, a magyar vállalkozók viszont ennek kerekén négyszeresét! Vajon mikor érjük utol a „kelta tigris” az adózással kapcsolatos adminisztrációs terhek csökkentésében?

VÁLLALKOZÓK MONDJÁK

„Nagyon fontosnak tartanám az egyszerű, világos, könnyen olvasható törvényeket. Ne lebegjenek a vállalkozóknak, se a könyvelőknek a feje fölött pallosként, hogy jó Isten az 528. sor utolsó bekezdésében nem fogom tudni elolvasni, hogy éppen mi a lényeg, és máris százazrekre fognak büntetni.”

„Meg kell szüntetni az ad hoc adómódosítások gyakorlatát, több évre kiszámítható, világos és átlátható adórendszert szükséges kialakítani. Az APEH eljárások gyakorlatát (pl. az áfa-visszatérítést) egyszerűbbé, átláthatóvá és kiszámíthatóvá kell tenni. Az adóhatóság nem értelmezheti saját szája íze szerint az adójogszabályokat.”

„A kis- és középvállalati szektor jövedelemtermelő képessége a jelen adózási feltételek mellett nem teszi lehetővé a legális foglalkoztatást. Súlyos gond, hogy az élmunka-terhek kormány által javasolt/tervezett csökkentése a szükségesnél lassabb és kisebb mértékű, sőt összességében esetleg többletterhek belépésére, és egyszerűsítés helyett bonyolultabb szabályozásra lehet számítani.”

EGYKULCSOS ADÓRENDSZER?

A kelet-közép-európai országok az elmúlt években egymás után tértek át az egykulcsos adórendszerre, amelyben az összes adónemet, a társasági adót, a személyi jövedelemadót és az áfát egyetlen kulcs szerint kell megfizetni. Európában már nyolc ország – közülük négy, javarészt kicsi európai uniós tagállam – bevezette az egykulcsos adót. Közvetlen környezetünkben, Szlovákiában 19, Romániában 16, Szerbiában 14 százalékos az egyetlen adókulcs.

Az egykulcsos adórendszerrel felerősödő régiós adóverseny két gazdasági következménnyel járhat. Egyrészt – adózási okokból – a hazai vállalkozások áthelyezhetik tevékenységüket és munkahelyeiket a környező országokba. Másrészt a környező országok alacsony adóikkal elszívhatják előlünk a külföldi befektetéseket. Ma már mindkét veszélyre van példa, főleg Szlovákia esetében.

Természetesen az adórendszer nemcsak a vállalkozások versenyképességének kérdése, hanem egyúttal az állam által finanszírozott közszolgáltatások problémája is. Nyilvánvaló, hogy alacsonyabb egykulcsos adókhoz – a költségvetési bevételek kiesése miatt – alacsonyabb színvonalú közszolgáltatások tartoznak. Másfelől az adórendszernek nemcsak versenyképessége,

hanem társadalom-, jövedelem- és családpolitikai céljai is vannak. Éppen az utóbbi megfontolások miatt Európa legtöbb országában többkulcsos, progresszív személyi jövedelemadó-rendszer működik, amely a tehetősebbeket magasabb adókulccsal adóztatja.

A progresszív és az egykulcsos személyi jövedelemadók mellett egyformán szólnak érvek és ellenérvek. Sokan a progresszív adórendszert tartják igazságosabbnak, mert így a gazdagok nemcsak összegszerűen, hanem arányaiban is több elvonással fizetnek adót, mint a szegényebbek. Aki tehát gazdag, járuljon hozzá nagyobb mértékben a közszolgáltatások finanszírozásához. Ezzel szemben a progresszív adórendszer kritikussai úgy érvelnek, hogy éppen a progresszivitás miatt a többet keresőkkel szemben igazságtalan ez az adórendszer. Hiszen – elvileg – ők is ugyanannyi közszolgáltatást vesznek igénybe, mint a kevesebbet keresők: az egészségügy, oktatás, közbiztonság, közigazgatás stb. szolgáltatásait lényegében azonos mértékben élvezik azok, akik sokat, és azok is, akik keveset keresnek. Sokan ezért az egykulcsos adórendszert tartják igazságosabbnak, mivel a magasabb jövedelműek összegszerűen ebben az esetben is több adót fizetnek, mint az alacsonyabb jövedelműek, miközben mind az alacsonyabb, mind a magasabb jövedelműek – elvileg – azonos mértékben veszik igénybe az állami közszolgáltatásokat.

Noha a jelenlegi adóviták alapján úgy tűnik, mintha az egykulcsos személyi jövedelemadó ellenkezne a magyar polgárok szociális igazságérzetével, eddigi tapasztalatai Magyarország számára mégis megszívlelendőek. Az egykulcsos adórendszer kétségtelen előnye, hogy egyszerű és átlátható. Ráadásul megfelelő szabályozással – mint Szlovákiában – a hazainál jobban figyelembe veheti az eltartott családtagok számát, mivel adóleírási lehetőséget ad a gyermekek és a nem foglalkoztatott házastárs után, és képes érvényesíteni a szociális szempontokat is, mert viszonylag magasan húzza meg az adóköteles jövedelem alsó határát. A személyi jövedelemadó-rendszer igazi kérdése tehát nem annyira az egy vagy több kulcs körüli vita, hanem az, hogy mennyiben képes érvényesíteni a társadalom által elfogadott jövedelem- és családpolitikai célokat, és biztosítani a vállalkozások versenyképességét.

VÁLLALKOZÓK MONDJÁK

„Legyen egykulcsos az adórendszer, mert a progresszív adórendszer bünteti (!) a magas jövedelműeket. Egyébként az egykulcsosnál is többet fizetnek a magasabb jövedelemmel rendelkezők. Így lesz arányos a közteherviselés.”

„Az egykulcsos személyi jövedelemadó ma Magyarországon ütközik az adózók igazságérzetével. A vállalkozók és a magas jövedelműek zöme is osztalékadó alá eső jövedelmet élvez, alacsony adótétellel. Az osztalékból (és akár más jövedelemből is) befektetésre szánt összegeket kell alacsony adóval terhelni, míg az úgynevezett háztartási kivétet (ami alá egyébként a fizetésből élők teljes jövedelme számít) kellene progresszív személyi jövedelemadóval terhelni. A vissza nem tőkésített jövedelmet lépcsőzetesen akár 50%-os adókulccsal lehetne terhelni. A tőkefelhalmozás ugyanis munkahelyeket teremt.”

„Az EU az adók harcáról fog szólni. Magyarországon 67% terheli a magyar vállalkozót az adó szempontjából, Szlovákiában ez 48%. És nehogy azt higgyük, hogy azért, mert ott jobb a gazdaság. Semmivel nem jobb, csak a feltételeik jobbak. Például a szlovákok bútortermékeket hoznak át a határon, és a kisebb adóterhek miatt olcsóbban tudják adni, mint a magyarok. Tehát így működik az adók harca.”

„Egy magyar munkavállalótól az állam beszedett adója 60%-kal magasabb, mint Szlovákiában, és 30%-kal magasabb, mint Lengyelországban. Ha 30%-kal magasabb, akkor a kérdést így kell feltenni: egy szlovák alkalmazottra számítva nálunk, a teljes közszférában kétszer annyian dolgoznak, mint ott. Ezt meg kell változtatni.”

„A bérek közterheit azonnal és jelentősen szükséges csökkenteni. Meg kell vizsgálni az egyszerű, átlátható, teljesítményre ösztönző egykulcsos adórendszer bevezetésének lehetőségét, várható hatását.”

AZ ÁLLAMI ÉS ÖNKORMÁNYZATI BÜROKRÁCIA CSÖKKENTÉSE

A bürokrácia létszámának csökkentése sohasem lehet öncél, mert ha az állami és önkormányzati feladatok változatlanok maradnak, a feladatokhoz rendelt létszám pedig csökken, akkor ennek csak a közszolgáltatások színvonalának romlása lehet a végeredménye. Attól, hogy egy operáció fáj, még nem biztos, hogy használ is!

A bürokrácia létszámát mindig a közszolgáltatási feladatok függvényében célszerű nézni, még akkor is, ha a vállalkozói érdekképviseltek olykor százezres nagyságrendben beszélnek Magyarországon a felesleges, leépítendő bürokráciáról. Törekvésük azonban érthető, hiszen 2002 óta, miközben naponta hallottunk az olcsó és karcsú állam megteremtéséről, a valóságban 795 ezerről 815 ezerre, azaz húszezerrel növekedett a költségvetési szektorban foglalkoztatottak száma. Törekvésük érthető, hiszen ma az állam és részben az önkormányzatok rosszul szervezett és ezért drága közszolgáltatásokat működtetnek, nagy létszámú bürokráciával, és alacsony minőségű szolgáltatásokkal.

A bürokrácia csökkentése azonban nem jelszavak, és nem is az elbocsátandó létszám körüli számháború kérdése, hanem alapvetően a közfeladatok meghatározásának, megosztásának és racionalizálásának problémája. Ma Magyarországon a közfeladatok központi, regionális, megyei, kistérségi és települési önkormányzati szinten végletesen, sok-sok átfedéssel keverednek egymással. Ez a zavaros helyzet mind a közfeladatok finanszírozásában, mind a közfeladatok ellátásához szükséges létszámban megjelenik. Ezért a bürokrácia létszámának csökkentéséhez vezető legfontosabb lépés a közfeladatok ellátásában található átfedések megszüntetése, a központi igazgatás, a régiók, a megyék, a kistérségek és a települési önkormányzatok közötti tiszta és világos hatalom-, feladat- és forrásmegosztás megteremtése. Más szóval, az államigazgatási és az önkormányzati rendszer régóta esedékes és folyamatosan elodázott átalakításának problémája.

VÁLLALKOZÓK MONDJÁK

„A bürokrácia csökkentésének két alapvető eszköze az egyablakos ügyintézés kialakítása (a vállalkozásokat érintő adminisztratív eljárások minél teljesebb körére vonatkozóan), valamint az elektronikus ügyintézés bővítése. A hatósági feladatköröket szűkíteni, a szolgáltató, ügyfélközpontú típusú államigazgatást bővíteni szükséges. Állami és önkormányzati szinten is racionalizálni és gyorsítani kell az engedélyezési folyamatokat, és minél szélesebb körben be kell vezetni a normatív szabályozást. Felül kell vizsgálni a költségvetési háttérintézményeket, feladataikat, és meg kell állítani terjeszkedésüket. Egyes állami gazdaság-igazgatási feladatokat át (vissza) kellene adni a gazdasági kamaráknak.”

*„Mire egy vállalkozó felvesz egy alkalmazottat, még nem is kerül pénzébe, semmibe, már száz helyre kell jelenteni, még mielőtt felveszi, ezer papírt ki kell tölteni, elküldeni, ismét csak ott lebeg a pallos a feje fölött, hogyha nem teszi, akkor száz-
ezrekre büntethető személyenként. Ez is egy visszatartó erő ahhoz, hogy foglalkoztassak, próbálkozzak. A hatóságoknál, akikkel a vállalkozók kapcsolatban vannak, szintén óriási a bürokrácia, az egyik szervezettől a másikig, a kiismerhetetlenségig. Nem tudni, hogy hova kell fordulni, hova kell kérvényt írni, ki fog válaszolni, ki nem fog válaszolni. A kisvállalkozásoknak véleményem szerint ez is óriási gond.”*

A VÁLLALKOZÁSOK BÜROKRATIKUS TERHEINEK CSÖKKENTÉSE

A bürokrácia természete, hogy burjánzik, minden újabb hivatal újabb hivatali kapcsolatokat szül, minden egyes irat újabb iratok seregét termeli. A bürokráciát a szabályok táplálják: minél több szabály köti a gazdaságot, annál nagyobb bürokráciára van szükség, amely előírja, egyezteteti, ellenőrzi, és betartatja a szabályokat. A bürokratikus szabályok betartása pedig a vállalkozásoknak sok időbe és pénzbe kerül. A Világbank összehasonlító elemzése szerint egy átlagos cégalapításhoz szükséges papírok beszerzése Magyarországon 38 napot, a bürokráciájáról híres Németországban viszont csak 24 napot vesz igénybe. Egy fejlesztési ingatlan meg-

szerzéséhez szükséges adminisztráció nálunk 78, a németeknél 41 napig tart, az áruk exportjához-importjához kellő dokumentumok nálunk 23, a németeknél 6 nap alatt készülnek el. A bürokrácia csökkentésének tehát az első, és legfontosabb lépése az állam szabályozó és ellenőrző szerepének csökkentése. Ha valamihez nem kell engedélyeztetés, akkor nem kell kitölteni semmilyen engedélyeztetési űrlapot, és nem kell engedélyezési hivatal sem.

A bürokrácia csökkentésének legfontosabb célja, hogy megszabadítsa a vállalkozókat – és természetesen valamennyi állampolgárt – a felesleges adminisztrációs terhektől, a sok papírmunkától, ami így számukra időmegtakarítást, költség- és versenyelőnyt jelenthet. (Már olyan egyszerű megoldások, mint az egyablakos és az elektronikus ügyintés elterjesztése is sokat javítana a mai helyzeten.) A bürokratikus terhek csökkentése egyúttal kijelöli a szükséges adminisztrációs létszámot is, hiszen kevesebb hivatali ügyhöz kevesebb alkalmazottra van szükség. Ez közvetlenül az államháztartás számára tetemes megtakarítást jelent. Közvetve pedig ismét a vállalkozások számára jelent előnyt, mert ha az állam kevesebbet költ bürokráciára, akkor kevesebb adóbevételre lesz szüksége, kevesebb lesz az elvonás, és így több forrás maradhat a vállalkozásoknál.

A sorrend azonban nem cserélhető fel: előbb a feladatokat, a hozzájuk kapcsolódó adminisztratív eljárásokat kell világosan meghatározni, egyszerűsíteni, és csak azután lehet a bürokrácia létszámáról beszélni.

VÁLLALKOZÓK MONDJÁK

„A vállalkozások versenyképességét leginkább romboló bürokratikus eljárások a cégalapítás és -felszámolás nehézsége, a működés megszerzéséhez szükséges hatósági engedélyek, a földhivatali eljárások, valamint a vám- és adóügyintézés. Az ingatlan ügyintézés mind időben, mind pénzben több mint kétszer annyiba kerül, mint az OECD-átlag. Egy áru behozatali ügyletéhez 10 dokumentumot kell beszerezni átlag 23 munkanap alatt, Írországból négyet, feleannyi időt felemészítve.”

„Az ÁNTSZ és az önkormányzatok olyan bürokratikus rendszert építettek ki, hogy az felér egy másodlagos adórendszerrel. Amíg ezek élnek, nem lesz fehérgazdaság ebben az országban. A bürokrácia csökkentését a törvényhozásnál kell kezdeni, és végre helyretenni az önkormányzatok szerepkörét. A bírságokat kirovó és a segélyek jogosságát elbíráló önkormányzat helyett valódi szolgálatot lássanak el, és ne legyen beleszólásuk a vállalkozások életébe.”

„A bürokrácia csökkentéséhez csak a személyes élményemet tudom mondani. Igaz, hogy nagyon régen, 1955-ben végeztem közgazdász mérlegképes könyvelőként, de hozzávetőlegesen tíz éve kénytelen vagyok a könyvelésemet kiadni, mert nem tudom a rendeletek változását követni, illetve el kellett döntenem, hogy a cégemnek a könyvelője leszek, de akkor nem tudok foglalkozni a szakmai dolgokkal.”

„Ma gyakorlatilag az összes döntéshozatali mechanizmusban a bürokrácia mindent megtesz annak érdekében, hogy a hazai kisvállalkozások minél nehezebben legyenek a reálgazdaság szereplői. (...) Volt egy olyan esetem, amikor egy fővárosi üzlethelyiségről tárgyaltunk az egyik kerületi önkormányzattal, több mint egy éve nem kaptunk választ a levelünkre! Több mint egy éve, miközben költségeink ketyegnek. Azt éreztem, hogy rettenetesen kiszolgáltatott a vállalkozó. Főleg egy olyan vállalkozó, akinek üzlete van, és azon az egy üzleten múlik a jövője. Az nem kezdhet vitatkozni, hanem felvállalja a játékszabályokat!”

„A bürokrácia csökkentése érdekében elsősorban a párhuzamosságokat szüntetném meg. Az, hogy bizonyos területeket kihelyezünk az államigazgatáson kívülre, az nem költségcsökkentés, csak másik rovatból kell kifizetni.”

VÁLLALKOZÁSBARÁT ÖNKORMÁNYZATOK – ÖNKORMÁNYZATBARÁT VÁLLALKOZÁSOK

Napjainkban a vállalkozók és szervezeteik egyre élesebb kritikát fogalmaznak meg a települési önkormányzatokkal szemben. Magasak a helyi adók és az illetékek, versenyképességet csorbító sarcnak érzik az iparűzési adót, miközben a településektől cserébe csak elégtelen gazdasági infrastruktúrát és bürokratikus ügyintézkést kapnak.

Az okok azonban, és így a megoldások is, csak kisebb részben az önkormányzatoknál, nagyobb részben az államnál találhatók. A rendszerváltozás után ugyanis a települések úgy váltak jogilag autonómmá, hogy továbbra is megmaradt erős pénzügyi függésük a mindenkori kormánytól és az állami költségvetéstől. Az állam a helyben keletkezett adóbevételek zömét, a személyi jövedelemadó esetében kilencven százalékát elvonja, majd különböző közfeladatokra, oktatásra, egészségügyre, vagy szociális ellátásra fejkvóták alapján visszaosztja. Sőt, ebben a rendszerben az állam úgy írhat elő törvényileg közfeladatokat a települések számára, hogy a feladatok ellátásához szükséges finanszírozást – az államháztartás krónikus hiánya miatt – nem, vagy nem elegendő mértékben biztosítja. Így a települések előtt gyakorlatilag két út áll: vagy saját bevételeikből, a helyi vállalkozások megadóztatásából, vagy a fejlesztési és beruházási kiadások lefaragásából pótolják a hiányzó forrásokat. A végeredmény: a magas helyi adók és a gyenge helyi gazdasági infrastruktúra kettőssége.

Versenyképes vállalkozások azonban csak versenyképes településeken működhetnek. Ezért a megoldás sokkal inkább a településeken keletkezett források állami elvonásának csökkentése, mintsem a települési önkormányzatok elsorvasztása. Ahhoz pedig, hogy a települések – a vállalkozók által joggal elvártan – a helyi gazdasági környezet fejlesztésére több forrást fordítsanak, helyre kell állítani a települések finanszírozásában a piac ösztönző szerepét. Az aktív telephelyi politika ugyanis – például infrastruktúra előkészítése a befektetők és a helyi vállalkozók számára – komoly kiadásokat jelent a településeknek. Ha ezek a kiadások, mint napjainkban a helyben keletkezett források állami elvonása miatt,

nem térülnek meg a települések számára a vállalatok adójának, valamint a vállalatoknál dolgozók személyi jövedelemadójának növekedésében, akkor ez nem motiválja a településeket a helyi gazdasági környezet fejlesztésére.

Amíg a települések finanszírozásában, a helyi és a központi adók megosztásában nem születik olyan rendszer, amely közvetlen kapcsolatot teremtene a települések gazdaságfejlesztési tevékenysége és a települések bevételei, a települések *gazdasága és gazdagsága* között, addig a vállalkozásokra kivetett helyi adók és illetékek csak a helyi sarc formái maradnak. Olyan helyi sarc, aminek bevételeivel az önkormányzatok más közfeladataik elégtelen állami finanszírozását fedezik.

VÁLLALKOZÓK MONDJÁK

„A vállalkozásoktól származó önkormányzati források felhasználásába a vállalkozások kapjanak nagyobb beleszólási lehetőséget. A nagyobb településeken az önkormányzatok adóbevételeik legalább 10-15 százalékát kötelezően városüzemeltetésre, ill. az infrastrukturális kapacitások fenntartására, bővítésére fordítsák.”

„A megyében, ahol élek a legnagyobb munkáltatók az önkormányzatok. És az önkormányzatokat ki fizeti? Mi fizetjük mindnyájan az adóból. Tehát nem értéket teremtünk, csak az értéket fogyasztjuk.”

„Az iparüzési adó – mint nem EU-konform és versenyképességet rontó adónem – megszüntetésének, ill. kiváltásának tervezett 2008-as időpontját előre kell hozni. Amíg létezik az iparüzési adó, elő kellene írni, hogy az önkormányzatok e bevételeik meghatározott hányadát a helyi termelő vállalkozásoknak munkahelyteremtésre juttassák vissza.”

„A települések finanszírozása ma túlságosan humán-centrikus, csak a napi finanszírozásra orientált. Az iparüzési adó olyan önkormányzati bevételi lehetőség, amely folyamatosan rossz irányba viszi a döntéseket, és indokolatlanul a multinacionális cégeket helyezi előtérbe (építési engedély, telephely engedély, működés vonatkozásában).”

„A települési önkormányzatok szétaprózódtak, a települések közötti együttműködés nincs vagy esetleges, a kis önkormányzatok pénzügyi lehetőségei korlátozottak. A képviselő testületek többsége nem rendelkezik sem kellő ismerettel, sem kellő felelősséggel, amely komolyabb programok, beruházások szakszerű megítélését, lebonyolítását biztosítaná.”

KÖZBESZERZÉS

A közbeszerzési piac napjainkra a magyar gazdaság egyik meghatározó területévé vált. Évente már az ezermilliárd forintnyi értéket is meghaladja az állami vagy önkormányzati forrásokból megvalósított fejlesztések, beruházások nagysága. Ám amilyen gyorsan nő ez a piac, szinte olyannyira meglepő: a közbeszerzésekben a hazai tulajdonú vállalkozások rendre alul maradnak.

Becslések szerint Magyarországon a hazai tulajdonú vállalkozások a – magyar adófizetők adóforintjaiból finanszírozott – közbeszerzéseknek csak kevesebb, mint egyharmadát nyerik el. Külön sajátossága a hazai közbeszerzési gyakorlatnak, hogy mindez helyi és regionális szinten is megismétlődik: egy-egy önkormányzati közbeszerzés nyertese gyakran száz kilométerrel távolabb lévő vállalkozás, noha az illető településen is akadna a helyieknek munkát adó versenyképes kivitelező. Sok esetben pedig a közbeszerzésen nyertes külföldi vállalkozás – nyomott áron – valamely hazai alvállalkozót bíz meg a kivitelezéssel, olykor éppen azt, aki a közbeszerzési eljárás alul maradt.

Ez a gyakorlat nyilvánvalóan nem segíti elő a hazai vállalkozások megerősödését, versenyképességének növelését, és a foglalkoztatás kiszélesítését. Ráadásul ez a probléma a 2007 és 2013 közötti uniós költségvetési időszakban a mainál még élesebben vetődik fel, hiszen Magyarország a jelenlegihez képest mintegy háromszor nagyobb – szintén javarészt közbeszerzéssel megvalósuló – fejlesztési támogatásra számíthat.

Európa fejlett országaiban azonban éppen fordított a helyzet. Noha Franciaországban, Svédországban, vagy Bajorországban maradéktalanul betartják az európai uniós előírásokat, az állami és önkormányzati közbeszerzéseket, megrendeléseket, fejlesztési beruházásokat döntő többségben mégis francia, svéd, vagy bajor vállalatok nyerik el.

Magyarországon tehát olyan új, az Európai Unió előírásaival összhangban álló közbeszerzési törvényre és gyakorlatra van szükség, amely megfordítja a mai arányokat. Olyan törvényre és gyakorlatra, amely – természetesen azonos ajánlati feltételek mellett – a hazai vállalkozásokat részesíti előnyben. Olyan törvényre és gyakorlatra, amely a mainál kevésbé bürokratikus, és amely a mainál nemcsak egyszerűbb, de korlátozza a visszaélések lehetőségét is.

VÁLLALKOZÓK MONDJÁK

„Az Európai Unióban megvan a közbeszerzés mércéje és gyakorlata. Az Európai Unióban ugyanis nem kell mindent közbeszerzetni. A gyakorlatban a saját hazai cégek nyerik a közbeszerzési pályázatok döntő hányadát. Svédországban csak 5%, Franciaországban és Németországban 10%, Írországon 25% a közbeszerzési pályázaton nyertes külföldi cégek aránya. Nálunk ez az arány 60-70%.”

„A magyar közbeszerzési törvény 407 paragrafusból áll. Ezzel nem lehet dolgozni és eredményeket hirdetni. A gyakorlatban a magyar közbeszerzések 75%-át a multinacionális cégek nyerik el. Az Európai unió más országaiban, Olaszországban vagy Belgiumban viszont 5% alatti. A kettő köszönő viszonyban sincs egymással!”

„A rendszerváltás óta gyártok és forgalmazok burkolólapokat és szaniter árut. Annak idején, amikor a Duna-parti szállodasor egy részét építették, én is nyertem pályázatot. De számtalan Balaton-parti hotel felújításában is részt vettem. Sajnos, ez volt a dicső múlt. Több bank és középület nevét is említhetném, de ma már csak a szívem fájdul meg az emlékek felidézésénél. Ma már szinte reményvesztetten indulok el egy közbeszerzési pályázaton. Ugyanis nekem nincsenek „magas polcon ülő” ismerőseim. Azt nem állítom, hogy régebben nem kellett egy bizonyos százalé-

kot leadni például az önkormányzatnak a megkapott munka fejében, de akkor még nagyobb volt a kör. Most tudom egy-egy pályázatnál, hogy bizonyos háttér-információk alapján írja meg az a két-három „csókos”, akik nyernek a tenderen (...) De ők legalább magyarok. Rémisztőnek és teljességgel etikátlannak tartom, hogy a nagy részt viszont külföldiek nyerik! Én dolgoztam Németországban is. Ott én voltam a húszszázaléknyi kisebbség. Sajnos, már itthon is az vagyok – a külföldiekkel szemben –, csak a különbség az, hogy az arány nyolcvan százalék. A világ számtalan országában jártam szakkonferenciákon, konferenciákon. Sehol sem tapasztaltam ezt a fajta „üldöztetést”. Amikor meséltem az itthoni viszonyokról, először egyszerűen nem is értették a gondolkodásmódot. Egy német üzletember mondta ki: ez nemzetellenes gondolkodás! Vegyünk egy példát! A külföldi nyer, aztán legtöbbször magyar alvállalkozókkal végezteti el a munkát. Én is jártam már így. Kellott a pénz! Nem kívánom senkinek ezt az érzést! Reszketni, hogy mibe kötnék bele, mikor fizetnek? Miért jó az a magyar államnak, hogy más országokat gazdagítjuk?”

KÖRBETARTOZÁS

A körbetartozás nemcsak az üzleti bizalmat, a fizetési fegyelmet, és a gazdasági környezet kiszámíthatóságát rombolja szét, de gyakran igazságtalanul nehéz likviditási helyzetbe hozza a vállalkozásokat, különösen a kisvállalkozásokat. A körbetartozás sajátossága, hogy mindig a végén csattan az ostor, a legerősebben a tartozási lánc végén álló kisvállalkozásokat sújtja. Számukra egy-egy késedelmes számlakiegyenlítés, vagy ki nem fizetett munka akár a vállalkozás végét is jelentheti. A körbetartozás nem hagyja érintetlenül a nagyobb vállalatokat sem, de ők általában akkorra likviditási tartalékokkal és olyan piaci alapú kockázati biztosításokkal rendelkeznek, amelyekkel könnyebben kezelhetik a késve érkező, vagy kieső bevételeket.

A körbetartozás a magyar gazdaságban ma már több százmilliárd forintra tehető, egyedül az építőiparban megközelíti a kétszáz milliárd forintot. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara felmérése szerint az elmúlt esztendőben a kis- és középvállalkozások több mint felét érintette

a körbetartozás, vagyis legalább egyszer azért nem tudtak időben fizetni beszállítóiknak, mert a vevők sem fizettek nekik időben. Nem véletlen az sem, hogy tavaly nagyságrendekkel növekedett a vállalati csődök száma is.

Az okok sokrétűek. A vállalatok egy részénél szerepet játszik ebben az előrelátó üzleti magatartás, a vevők leinformálásának, vagy a várható üzleti kockázatok piaci alapú biztosításának hiánya. Ugyancsak szerepe van annak ténynek is, hogy a fővállalkozók – az erős verseny miatt – gyakran irreálisan alacsony árértékért vállalják el a munkákat, és a végén a legkisebb és leggyengébb alvállalkozóknak csak késve, vagy egyáltalán nem fizetnek. Am Magyarországon a körbetartozás nagyobb része az egyik legnagyobb megrendelőtől, az államtól és az önkormányzati szektortól indul ki. Ha pedig az állam – az államháztartás hiánya miatt – visszatartja az elnyert uniós pályázati pénzek kiutalását, és tudatosan lassítja az általa megrendelt beruházások utáni kifizetéseket, akkor magával ránthatja az adott beruházásban részt vevő teljes alvállalkozói láncot. Szintén máig hatóan érezteti hatását, hogy 2004 végén az állam – jogállamban megengedhetetlen módon – visszatartotta az áfa-kifizetéseket. Ilyen esetekben gyakorlatilag a vállalkozók hiteleznek az államnak, noha éppen az államnak kellene élen járnia a fizetési fegyelem betartásában.

Mivel a körbetartozás javarészt az államtól indul ki, ezért a megoldás kulcsa is nála van. Az első és legfontosabb lépés, hogy a vétlen kisvállalkozásokat ne sújtsa áfateherrel olyan munkavégzés után, amire a vevő nem teljesítette fizetési kötelezettségét. Hasonlóképpen fontos garancia, hogy az állam minden esetben és azonnal teljesítse a kifizetéseket. Hosszabb távon azonban a körbetartozás kezelése a piaci szereplők és a vállalkozói-szakmai érdekképviseltek kezében van. A vállalkozók minősítése, közbeszerzési ajánlati normák bevezetése, minősített alvállalkozói láncok szervezése, valamint a kisvállalkozások számára kedvezményesen elérhető piaci alapú kockázatkezelő eszközök segíthetik a probléma tartós megoldását.

VÁLLALKOZÓK MONDJÁK

„A körbetartozás ebben az évben olyan mértéket ért el, hogy szinte lehetetlenné vált a gazdálkodásunk. Hozzá tartozik, hogy a fővállalkozó cégek az alvállalkozókkal finanszíroztatják a beruházásokat, 60-90 napos fizetési határidőt kötnek ki, késleltetik a teljesítésigazolás kiadását, és ha végre benyújthatjuk a számlát, akkor sem fizetnek határidőre, csak két-három hónapos késedelemmel. Kiszolgáltatottnak érezzük magunkat. Ehhez társulnak még a különböző felügyeleti szervek ellenőrzései, ahol – ez már közszájon forog – ki van adva a kvóta, amit bírságként be kell hajtani.”

„A körbetartozás (...) állami beavatkozást igényel. A körbetartozást rendeletekkel, törvényekkel és szankciókkal mindenképpen meg kell gátolni! Ezen túlmenően az se baj, ha a gazdaság jól működik. Majdnem azt akartam mondani, hogy dübörög, de ezt nem mondom. Tehát azt sem baj, hogyha a gazdaság jól működik, de úgy tudom egy felmérés alapján, hogy a vevők 35 százaléka késve fizet, pedig tudna fizetni. Ezt mindenféleképpen meg kell akadályozni!”

„A körbetartozás problémájának megoldása érdekében olyan intézkedéseket kell hozni, amelyek kemény fellépést tesznek lehetővé azon vállalkozásokkal szemben, amelyek bár lehetőségük volna rá, valamilyen oknál fogva mégsem fizetnek időben.”

„Nagyon nagy probléma a körbetartozás. Például nálunk, a vállalkozásunknál négymillió forintos számlát nem fizettek ki, viszont nekünk az áfát be kellett utána fizetni. Az lenne a kérésünk, hogy a ki nem egyenlített számlák esetében az áfát ne kelljen kifizetni addig, amíg a számlát nem rendezték.”

„A körbetartozás egy nagyon-nagyon kemény dolog. Mint építőiparos kisvállalkozó, a mikro- és kisvállalkozások nevében mondom, hogyan megy ez. A nagyvállalkozó elvállalja a munkát, velünk, mint beszállítókkal, alvállalkozókkal elvégezteti a munkát, felveszi a pénzt, és a végén a kisvállalkozásokat nem fizeti ki. (...) Azt tudnám javasolni, hogy a közbeszerzési szerződésbe vegyük bele: amennyiben a munka le van igazolva, és a fővállalkozó nem fizeti ki, akkor helyette

a megrendelő fizesse ki közvetlenül a kisvállalkozást, illetve azt a vállalkozást, aki alvállalkozóként tevékenykedett. Mert abban a pillanatban, hogyha ez nem így történik, akkor a körbetartozás (...) soha nem oldódik meg.”

A MAGYAR GAZDASÁG EGYIK GYENGE PONTJA A SZAKKÉPZÉS

Közvetlenül a rendszerváltás után a külföldi tőkebefektetések egyik legfőbb motiváló tényezője a hazai munkaerő – árához képest – jó szakképzettsége volt. A betelepülő nagyvállalatok nem mindig használták ki ezt a lehetőséget, sőt, gyakran visszaéltek vele, amikor egyszerű összeszerelő üzemeket telepítettek az országba. Ám kétségtelen tény az is, hogy az ezredforduló óta egyre inkább magasabb szakképzettséget igénylő munkafolyamatokat telepítenek az országba, és ehhez egyre kevésbé találnak jól képzett szakmunkásokat. Olyannyira, hogy mára a külföldi nagyvállalatok letelepedésének, de a hazai kis- és középvállalatok fejlődésének is egyik legfőbb gátjává a jól képzett szakemberek hiánya vált.

Az elmúlt másfél évtizedben az oktatás területén is megbomlottak az egyensúlyok. A mérleg egyik serpenyőjét nézve a fiatal korosztályok mind nagyobb hányada vesz részt a felsőfokú oktatásban. Itt lassan – jól jelzi ezt a pályakezdő diplomás munkanélküliek egyre gyarapodó száma – túlképzés fenyeget. A mérleg másik serpenyőjében viszont azt látni, hogy a szakképzés nagyot veszített presztízséből, és ma már egyes szakmákban szinte minimálisra csökkent a képzésben részt vevők száma. Ezeknek az arányoknak a módosulása nélkül aligha képzelhető el gazdasági felzárkózás Magyarországon.

Mindezt tetézi, hogy az európai uniós csatlakozás után megnyílt a külföldi munkavállalás lehetősége a hazai szakmunkások előtt is. Az elszívó hatás már ma is érezhető, noha az igazán vonzó célterületek, Ausztria és Németország munkaerőpiacai ebben az évtizedben még zárva maradnak. Ugyanakkor a másik oldalról – részben politikai okok miatt – Magyarország bürokratikus akadályok egész sorával gátolja, hogy a határon túli, jól képzett szakemberek az egyre égetőbb szakmunkás-hiányt pótolhassák.

Az igazi problémát mégis maga a szakképzés jelenti. A hazai szakképző intézményekben ugyanis továbbra is az elméleti ismeretek oktatása dominál, miközben a vállalatoknál, tanműhelyekben folyó szakmai gyakorlatok erősen háttérbe szorulnak. Annak ellenére is, hogy a vállalatok igénye éppen fordított: több gyakorlati képzés, kevesebb elméleti oktatás. Németországban sikerrel működik egy ilyen rendszer, az úgynevezett duális szakképzés, amely alapvetően a vállalatoknál zajló gyakorlati képzésre épül, amit csak kiegészít a szakképzési intézményekben folyó elméleti oktatás. Noha a rendszer adaptálását már elkezdték a hazai szakmai érdekképviseletek, napjainkra mégis egyre nyilvánvalóbb: a magyarországi vállalatok versenyképessége – a betelepült külföldi nagyoké éppúgy, mint a hazai kicsiké – már csak a szakképzés rendszerének teljes átalakításával biztosítható.

VÁLLALKOZÓK MONDJÁK

„Az állam a keresetek után 1,5% elvonást a szakképzés finanszírozására szed be, a képzés azonban nem igazodik a valós munkaerő-piaci igényekhez, lehetőségekhez. (...) A szakképzési forráselosztást legalább felerészből a gazdaság szereplőire kellene bízni.”

„Nagy problémának tartom, hogy a még létező szakképző iskolák a fejkvóta miatt mindenkit fölvesznek. Olyan intézményekben is megengedik a gyakorlati képzést, ahol semmiféle eszközrendszer nincs. S nem akarják megérteni, az lenne a járható út, hogy a kisvállalkozó felvénne a tanulót tanulószerveződéssel. Az iskolának annyi dolga lenne, hogy az elméletet tanítsa meg. És majd a gazdaság, vagyis a kisvállalkozók megtanítanák a szakma gyakorlati részét a tanműhelyi körülményeknél sokkal jobban, mert 'éles' szituációban gyakorolhat a tanuló – később a pályakezdő. Csakis a valós életkörülmények között lehet a szakmát megtanulni! Ne az iskola döntse el, hogy mikor és miből kell szintvizsgát letenni – amikor a pedagógusnak fogalma sincs a szakmai munka menetéről. Mindez ma azért történik így, hogy az iskola megkapja a tanuló után járó állami fejkvótáját.”

„A munkaerő-piaci kereslet és kínálat között egyes területeken egyre nagyobb a szakadék. A potenciális munkaerő alapvetően nem mozgékony, nem szívesen képi magát, ráadásul a szakképzés rugalmatlan, minősége gyenge. A magyar fiatalok 'diplomamániások', a pályakezdők általában elutasítják a szakmunkát.”

„A fiatalok nagyon nagy százalékban nem fejezik be a szakképző iskolákat. A szakmunkásiskola első két évében közel sem kerülnek a szakmához, csupán elméleti oktatást kapnak. Sikerélményt szerezhetnének, ha a szakmai gyakorlat kerülne az első helyre.”

„Javaslom, hogy a nagyobb kereskedelmi láncok saját gyakorlati oktatóközpontot állíthassanak fel, hogy az ott kiképzett fiatalok azonnal el tudjanak helyezkedni szakmájukban.”

„Figyelmükbe ajánlom az osztrák példát, ahol a tanonc kikerül gyakorlati oktatásra a vállalkozóhoz, csak az elméleti oktatást kapja az iskolában, és rendkívül szigorú szabályok szerint kell helyt állnia a munkahelyén.”

„A szakképzés átalakításánál a gyakorlati oktatásban vegyes képzést vezetnék be, mert vannak olyan alaplolgok, melynek elsajátításához szükség van iskolai tanműhelyre, de az alkalmazható tudás megszerzéséhez szükséges a termelő üzemi gyakorlat is.”

„Szakmacsoportonként a piaci résztvevők (gyártók) bevonásával, a rendelkezésükre álló modern szakmai ismereteket átadnák, így megújulhatnak a tananyagok szakmai anyagai és a tantervek. A tanterveket a kor követelményeihez kell igazítani, és folyamatosan karbantartani. Meg kell teremteni annak lehetőségét, hogy a szakmát tanulók, minél nagyobb létszámban a gyakorlati ismereteket a 'piacon' szerezzék meg, a kis- és középvállalkozókat szakmailag motiválni, anyagiilag támogatni kell, hogy tanulókat alkalmazzanak. A cégek hajlandóak áldozni a szakmunkásképzésre. Olyan rendszert kell kiépíteni, hogy a gazdaság szereplőinek érdekében álljon az együttműködés a szakmunkásképzéssel.”

INNOVÁCIÓ NÉLKÜL NINCS VERSENYKÉPES GAZDASÁG

Minden nagy gazdasági felzárkózás mögött innovatív, tanulásra, technológiai újításra és megújulásra képes vállalatok állnak. Igaz volt ez a múltban, a magyar gazdaságtörténet sikeres korszakaiban, és még inkább igaz napjaink tudásigényes gazdaságában. Ma Magyarországnak nemcsak az egyre erősödő kelet-közép-európai adóversenyben, hanem – ami ennél sokkal fontosabb – a kiéleződő tudásversenyben is helyt kellene állnia. Kellene, mert a jelenlegi gazdaságpolitikai környezet, a jó adottságok ellenére sem segíti érdemben az innovációt. Miközben a fejlett országokban a bruttó hazai termék két-három százalékát fordítják kutatás-fejlesztésre, addig nálunk még egy százalékát sem. Amíg 2002-ben még a bruttó hazai termék 1,1%-a, addig ma már csak 0,9%-a jut kutatás-fejlesztésre. Szinte lehetetlen vállalkozás: Magyarországnak egyre kevesebb forrásból kellene az egyre erősebb innovációs versenyben helytállnia.

Az első és elengedhetetlen lépés tehát az innovációra fordítható források növelése. Noha a vállalkozások által fizetett innovációs hozzájárulás bevezetése éppen ezt a célt szolgálta volna, a valóságban azonban csak a vállalkozásokat sújtó újabb adónemek egyikévé vált. Az állam ugyanis nem teljesíti vállalt kötelezettségét, és az Innovációs Alapot nem egészíti ki a vállalatok befizetéseivel azonos nagyságú költségvetési forrásokkal. Az alaptól elnyerhető pénzeket meglehetősen bürokratikus úton juttatja el a pályázóknak, a pályázatokból pedig a kisvállalatok rendre kiszorulnak. Szerencsésebb eszköz lenne az adókedvezmény, az innovációra költő vállalatok kedvezményezése, mintsem az állami újraelosztás növelése.

A hazai vállalkozások tartósan csak az innováció erősödésével maradhatnak versenyképesek. Ehhez források oldaláról jó alapot biztosíthatnak a 2007-től megnyíló, és nagyságukban megháromszorozódó uniós támogatások. Ezért szükséges, hogy a kutatás-fejlesztés, valamint az innovációs intézményi és pénzügyi rendszer fejlesztése önálló nemzeti programként szerepeljen az uniós források felhasználásánál.

VÁLLALKOZÓK MONDJÁK

„Az innovációs hozzájárulás bevezetése elhibázott lépés volt. Az állam rossz újraelosztó szerepe helyett a vállalkozásokat kell az adórendszer segítségével a K+F tevékenység végzésére ösztönözni. A 2004. évi adatokat figyelembe véve az innovációs kiadások torz arányt mutatnak, a foglalkoztatásbővítést is elősegítő szolgáltatási tevékenységek méltatlanul alulértékelődtek.”

„Szerintem a magyarországi kutatás-fejlesztés és innováció azért nem tud áttöréseket elérni, mert a rendszer elakad a kutatók képzésénél. A friss, tette kész kutatók Amerikába vagy egyszerűen Nyugatra mennek, mert itthon semmi esélyük nincs arra, hogy önálló kutatásba kezdjenek. Hiába képzünk kutatókat, ha később nem tudnak itthon dolgozni. Amíg nem öt millió forint egy OTKA-pályázat, addig felejtjük el a biotechnológiai kutatásokat.“

„A hazai kisvállalkozások nagy része alulinformált, a pályázati lehetőségeket nem ismeri, a központi innovációs forrásokból szinte nem is részesül.”

„Az innovációs hozzájárulás egy rossz megoldás, mert az állami újraelosztás miatt az innovációs kiadások torz arányt mutatnak, és a foglalkoztatás-bővítését sem ösztönzik.”

INNOVÁCIÓ: INTÉZMÉNYEK ÉS PÉNZÜGYI ESZKÖZÖK

Noha Magyarországon – európai léptékkal nézve – nagyon alacsony a kutatás-fejlesztésre fordított összegek nagysága, a vállalati innováció nemcsak források kérdése. Legalább ilyen fontos az innovációt közvetítő intézményi és pénzügyi rendszer. Egyrészt a mai magyar gazdaságban a kutatás-fejlesztés, valamint a vállalkozások, különösen a kisvállalatok, két különálló világot alkotnak. Hiányzik, vagy fejletlen a két szektort összekapcsoló rendszer. Másrészt az innováció terén is élesen elválnak egymástól a betelepülő nemzetközi nagyvállalatok, valamint a hazai kis- és középvállalatok. A betelepülő transznacionális vállalatok olykor valóban fejlett technológiát hoznak Magyarországra, ám ezek tovagyrúzó

húzóhatásai – a hazai beszállítók hiányában és a betelepült vállalatok szigetszerű működése miatt – javarészt elmaradnak.

Ráadásul nehezíti az innovációt, különösen a technológiai innovációt, hogy Magyarországon a felsőoktatásban bekövetkezett súlyponteltolódások miatt évek óta folyamatosan csökken a műszaki és természettudományos képzésben részt vevők, és az ilyen végzettséggel rendelkezők aránya. Amíg az Európai Unióban a műszaki és természettudományos végzettséggel rendelkezők aránya a népességen belül az ezredforduló óta 9%-ról 12%-ra nőtt, addig nálunk 5,1%-ról 4,8%-ra csökkent. A mérnökképzés erősítése és a képzésben részt vevők számának növelése nélkül hamarosan mérnökhány fenyegethet.

Magyarországon olyan kiemelt és átfogó nemzeti innovációs programra van szükség, amely szorosabbra fűzi a tudomány, a felsőoktatás, az innováció és a vállalkozások közötti kapcsolatokat. A kutatás-fejlesztést és a vállalkozásokat összekötő intézményrendszer kiépítésénél tovább kell erősíteni, és új elemekkel kell kiegészíteni a már elindult kezdeményezéseket, az inkubátorházak, az ipari parkok, az innovációs központok és az innovációs brókerek hálózatát. A pénzügyi eszközök terén pedig szükséges az induló, döntően technológia-orientált, a kutatási eredményeket és találmányokat közvetlenül hasznosító kisvállalatok kiemelt támogatása. Ennek eszköze lehet állami és uniós forrásokból finanszírozva az úgynevezett „magvető tőkét” nyújtó alapok és kockázati tőketársaságok létrehozása, valamint adókedvezmények biztosítása.

VÁLLALKOZÓK MONDJÁK

„Az egyetemi és intézeti kutatások támogatása az a terület, amelyben a mainál nagyobb állami szerepvállalás jelentős mértékben, akár látványosan is hozzájárulhat a gazdaság – és az ország – fejlődéséhez”.

„A gazdaság versenyképességét az új technológiák, beruházások, az innováció magasabb szintű támogatásával, valamint az állami elvonások mértékének csökkentésével kell növelni.”

„A következő években a vállalkozások számára a lassan növekvő kereslet, az erősödő verseny, a fokozódó modernizációs igények jelentik a legfőbb kihívásokat. (...) A vállalkozások tevékenységének eredményessége, illetve sikeressége meghatározó módon saját innovációs, fejlesztési, ésszerűsítési, korszerűsítési, hatékonyságnövekedési munkájuk színvonalától függ.”

„Az innovációk, s az ezeket segítő új technológia-intenzív vállalkozások a korszerű gazdaság fejlődésének legfontosabb előmozdítói. (...) Ezért (...) a 2007–2013-as Nemzeti Fejlesztési tervben indítsunk központi programot az innovatív kezdő vállalatok szervezett társfinanszírozásának – az úgynevezett inkubációnak – kormányzati segítésére. A jelenlegi támogatási politikából hiányzó nemzeti program javasolt feladata kettős. Támogatnia kell azon (...) intézmények fejlesztését és működését, amelyek innovatív vállalkozások alapításának, piacra lépésének elősegítésére tényleges inkubátorházat – innovációs parkot, üzleti és gazdasági szolgáltatásokat, tanácsadást, stb. nyújtó telepet – létesítenek, illetve működtetnek. Továbbá, magvető tőke alapokat kell létrehoznia, amelyek tőkerész nyújtásával segítik az újonnan alapított innovatív vállalkozások indulótőke-szükségletének előteremtését.”

„Az innováció akkor lesz sikeres, ha kormányzati szinten egy miniszteri kézben összpontosul, de ehhez hatalmas, földrengésszerű változásokra van szükség.”

TISZTESSÉGES KERESKEDELEM

Magyarországon az elmúlt másfél évtizedben alapvetően átalakult a kereskedelem. A nagy bevásárlóközpontok megjelenésével szélesebb lett a kínálat, és nagyobb a verseny. A bevásárlóközpontok azonban – noha közöttük is erősödik a verseny – a hazai beszállítókkal szemben olykor nyomasztó erőfölénnyel rendelkeznek. Ezt az erőfölényt kihasználva pedig a nagy bevásárlóközpontok meglehetősen kiszolgáltatott helyzetbe hozzák a hazai beszállító kis- és középvállalkozásokat, és a gazdákat.

Ma már szinte általános gyakorlat a hosszúra nyúlt fizetési határidő, így valójában a beszállító kis- és középvállalatok hiteleznek a nagy bevásárlóközpontnak. Gyakorta a bevásárlóközpontok nyomott áron, a beszerzési

ár alatt értékesítik a hazai termelők termékeit. Szintén elterjedt gyakorlat, hogy a sok esetben jobb minőségű hazai terméket, a bevásárló-lánc valamely saját termeltetőjének termékére cseréli le, még akkor is, ha az gyengébb minőségű.

Természetesen a piac a kereskedelem területén is saját törvényeit követi, és abban az államnak nem lehet korlátozó szerepe. A verseny korlátozása csak a fogyasztókat hozná hátrányba. Ugyanakkor nyilvánvaló: a piaci erőfölényből származó diktátumok gyakorlata sem egyenlő a szabad kereskedelemmel. Nem véletlen, hogy Európa fejlett piacgazdasággal rendelkező országaiban is a szabályozás finom hálójával védik mind a beszállítók, mind a kis üzletek érdekeit a nagy bevásárlóközpontokkal szemben.

Hasonlóképpen, Magyarországon is az állam a mainál jóval aktívabban használhatná a tisztességes kereskedelem érdekében és a hazai beszállítók védelmében a jelenleg is rendelkezésre álló szabályozási eszközeit. Ha pedig kell, akkor új szabályozási eszközökkel is érvényesítheti, hogy a bevásárlóközpontok betartsák a szerződéses fizetési határidőket. Segítheti az állam a hazai beszállítók jog- és érdekvédelmi intézményrendszerének kiépítését is. Szabályozási eszközeit alkalmazhatja annak érdekében is, hogy a hazai termékek ne tűnjenek el végleg a nagy bevásárlóközpontok polcairól. Eszközei közül természetesen nem hagyhatja ki a verseny erősítését sem, például alternatív, versengő kereskedelmi láncok elősegítésével.

VÁLLALKOZÓK MONDJÁK

„A kereskedelmünket úgy árusították ki, hogy a multik minden költség nélkül használhatják a piacunkat. És be is lepték a piacot teljesen. (...) Ezzel kapcsolatban igen nagy problémának tartom az önkormányzatok hozzáállását a multinacionális cégekhez. Szinte könyörögnek a befektetésért. Telkeket ajánlanak fel, különböző kedvezményeket adnak. A beszállítói kör viszont számtalan dolgot kénytelen eltűrni. A hazai üzemek tulajdonosai nap, mint nap a saját bőrükön tapasztalhatják a nagy üzletláncokban szokásos fizetési morált. Nekem kint van 90 millió forintom,

és én rimánkodom, hogy fizessetek már, a jó Isten áldja meg őket, mert nem tudok alapanyagot venni. A harmincnapos fizetési határidőt ki tartja be? Senki. (...) Nyugodtan kimondhatjuk, hogy a rendszerváltás után a magyar kereskedelemben, és a kereskedelem beszállító köreiben egy tipikus vadkapitalizmus alakult ki. (...) Semmiféle szabályozás nem történt a kereskedelmi területek nagysága tekintetében, a nyitva tartás tekintetében, ami tőlünk fejlettebb országokban egy triviális dolog. Máshol, szintén alapvető dolog a beszerzési ár alatti értékesítés tilalma. Pontosan szabályozzák a nyitva tartást, hogy mekkora alapterületen működhet az áruház. Ezekben nálunk semmiféle kormányzati, önkormányzati szabályozás nem történt meg! (...) Ezért kellene működő, tisztességes kereskedelmi törvény, amit tudomás szerint a kamarák is próbálnak elérni. Sajnos ezeket a törekvéseket folyamatosan kilúgozzák. Megjelenik a szabályozás, és utána megjelennek különböző erőcsoportok, melyek kiszedik belőle a számukra hátrányos elemeket.

„Cégem hetven fővel dolgozik jelen pillanatban. Ez áll pékségi tevékenységi körből és kereskedelemből. Pékségünk tíz éve működik, de el lehet mondani, gyakorlatilag most odajutottunk, hogy visszafelé fejlődünk. Mert (...) a multikkal szemben nem bírjuk felvenni a versenyt. A bevásárlóközpontok 4 forintért adják a zsömlét, 70 forintért a kenyeret. (...) A mi üzemünk azonban nem tudja rárakni azokat a dolgokat, az árreketek más termékekre, mint a bevásárlóközpont. Szóval itt lehetne valami segítséget nyújtani, hogy ezek az ár alatti értékesítések megszűnjenek.”

TÁVMUNKA ÉS RÉSZMUNKAKIDŐS FOGLALKOZTATÁS

Magyarországon sokan már ma is távmunkásként dolgoznak, még ha nem is tudnak róla. Azok, akik otthon mobiltelefonról intézik a cég ügyeit, éppen úgy távmunkát végeznek, mint azok, akik elektronikus levelezéssel küldik el munkaadójukhoz az otthon készített könyvelési kimutatásokat. Mégsem valódi, hanem csak spontán, önként vállalt otthoni munkáról van szó, mert az ilyen munka nem szervezett, és a munkavégzés helye sem tudatosan válik el földrajzilag a vállalat telephelyétől. Ha az ilyen jellegű munkavégzés a vállalatok keretein belül szervezett lenne, akkor már nemcsak azok dolgozhatnának így, akik ma ezt önként teszik, hanem

azok is, akik ma munka nélkül vannak, vagy munkára várnak. A szervezett távmunka ugyanis világszerte a foglalkoztatás bővítésének egyik legsikeresebb eszköze.

Természetesen nem mindenki vállalja a távmunkából adódó elszigeteltséget, noha a távmunka életmódbeli előnye nyilvánvaló: egyénileg alakított, a családok életritmusához jobban igazodó időbeosztás. Sokan hiányolják a 'valahova tartozás' érzését, amit a munka világában csak a munkahelyen eltöltött idő adja. Számukra a szintén rugalmasabb, napi négy-hatórás részmunkaidős foglalkoztatás nyújthat munkalehetőséget.

A távmunka és a részmunkaidős foglalkoztatás gazdasági előnyei is kézenfekvőek: nő a munkavégzés hatékonysága, csökken az ingázás, újabb felzárkózási esélyt kapnak a kevésbé fejlett térségek, és ami a legfontosabb, bővül a foglalkoztatás. Uniós adatok szerint, az elmúlt években csak azokban az országokban bővült érdemben a munkahelyek száma, ahol gyorsan terjedt a távmunka és a részmunkaidős foglalkoztatás.

Az előnyök ellenére hazánk a távmunka terén is hátul kullog. Amíg Észak-Európában minden negyedik munkavállaló, Németországban pedig a foglalkoztatottak majdnem ötöde már távmunkában dolgozik, addig nálunk kevesebb, mint egy százaléka. Magyarországon a szabályozás még nem kellően rugalmas, és hiányoznak azok a nagyobb léptékű állami programok is, amelyek felgyorsíthatnák az ilyen rugalmas foglalkoztatási módok elterjedését.

VÁLLALKOZÓK MONDJÁK

„A részmunkaidő és a távmunka mindenképpen támogatandó. Lélektani szempontból jobb két féldőben dolgozó állampolgár, mint egy teljes munkaidős, és egy munkanélküli segélyen élő.”

„Női vállalkozásoknál mindig két kérdés van: anya, vagy vállalkozó? Mivel ott-hon is meg kell felelni, és a vállalkozást is sikeresen kell vezetni. Jelenleg úgy látom,

hogy a megbecsüléssel van probléma. Olyan családbarát kormányra van szükség, amely támogatja a családbarát vállalkozásokat. Németországban meg tudják oldani, hogy napi négy-hat órát dolgozzanak a nők, és mellette az otthoni feladatokat is el tudják látni.”

„Új munkahelyek létrehozását tartom szükségesnek. Főleg falvakban, fennmaradásuk érdekében is, kedvezményeket adnék a vállalkozásoknak. Családbarát foglalkoztatás érdekében, támogatva ezzel a családalapítási kedvet, létrehoznám a 'Mi, itthon dolgozunk programot'. Az otthoni dolgozáshoz biztosítanám a feltételeket, értem ezen a számítógép, internet, e-mail, fax biztosítását.”

„Régen voltak mesteremberek, akiktől a szakma fortélyait el lehetett lesni. Mára ez teljesen kiveszett. Innen ered, hogy a fiatalok nem célként akarnak például egy nyomdában dolgozni. Nincs előttük példa... Ez nem egy divatos szakma. Nagyon kevés az a pályakezdő, aki napi kemény nyolc órás munka elvégzésével képzelet el a jövőjét. Nálam váltott műszakban is dolgoznak emberek, ami nem teszi ki a nyolc órát. Ez sajnos a hatályos járulék törvények szerint nekem nem éri meg. Egy német világ cég gépeit használjuk. Így sokszor jártam kint, de más országokat is sorolhatnék példának – rugalmas feltételekkel, adókedvezménnyel támogatják a részfoglalkoztatást. Hisz a cél az, hogy minél magasabb legyen a foglalkoztatás! Különös tekintettel a fiatalokra. Ami a pályakezdőket érinti, azt hiszem Európában nálunk az egyik legrosszabb az arány – majdnem negyven százalék az, aki eleve nem, vagy csak rövid időre talál magának munkát. A mienk egy kisváros, ráadásul az országnak egy olyan szegletében élünk, ahol magas a munkanélküliség. Szintén kinti tapasztalataim mondatják azt, hogy nálunk példátlanul alacsony a távmunkában dolgozók száma. Itt nehezen mozdulnak az emberek, de a környéken nincs is nagyon hova menni. Viszont nagyon sok család rendelkezik számítógéppel. Ez egy kézenfekvő megoldás lenne, csak egy átfogó program kellene hozzá.”

HATÁRON TÚLI MAGYAROK IDÉNYJELLEGŰ MUNKAVÁLLALÁSA

Magyarország sajátos adottsága, hogy a környező országok magyar kisebbségében nagy számban található szorgalmas, motivált és szabad munkaerő, amely jelentősen enyhíthetné hazánkban a szezonálisan jelentkező munkaerőgondokat. Jelenleg azonban a határon túli magyarok idényjellegű munkavállalása előtt komoly akadályok állnak. A szezonális munkavállalás mai feltételei annyira bürokratikusak, a hozzá kapcsolódó adminisztráció annyira időigényes, hogy gyakran, mire a határon túli munkavállaló megkapja a szükséges engedélyeket, már vége is az idényjellegű dologidőnek. Nem ritkán pedig olyan hosszú és megalázó adminisztratív eljárásoknak vetik alá a szezonális munkavállalásra érkező határon túli magyarokat, ami eleve visszatartja őket a magyarországi munkavállalástól. Úgy tűnik, a mai szabályozás inkább a határon túli magyar munkaerő távoltartását, mintsem bevonását szolgálja.

A bürokratikus akadályok mellett, a határon túli magyarok szezonális munkavállalása ellen gyakorta elhangzó ellenérv, hogy Magyarországon is sok helyütt kiugróan magas a munkanélküliség, így az országon belül is lenne szabad munkaerő. Mindez kétségtelen tény. Ám kétségtelen tény az is, hogy a hazai munkaerő mobilitási hajlandósága rendkívül alacsony. Például az emberek Borsodból vagy Szabolcsból, még a munkanélküliség szorításában sem szívesen vállalkoznak arra, hogy a nyári-őszi dologidőben az alföldi gazdákhöz menjenek dolgozni. Ráadásul az állami újraelosztási és segélyezési politika az elmúlt időszakban meglehetősen eltorzította a munkajövedelmek és a segélyek közötti arányokat, ami szintén nem kellően ösztönzi a munkanélkülieket a szezonális munkavállalásra. Sok esetben pedig egyszerűen a munkavállalási hajlandóság, az iparkodás és a szorgalom hiányzik.

A szezonban időlegesen megnövő munkaerő-keresletet a fejlett országokban szinte mindenhol külföldi munkaerővel elégítik ki. Például Ausztriában néhány ágazat – mindenekelőtt a turizmus – egyszerűen működésképtelen lenne külső szezonális munkaerő nélkül. Nem véletlen, hogy

nagyon kifinomult és jól működő munkaügyi szabályozást alakítottak ki az idényjellegű munkavállalásra. Ez az osztrák rendszer – megfelelő módosításokkal – alkalmazható gyakorlat lehetne Magyarországon is a határon túli magyarok szezonális munkavállalásának szabályozására.

VÁLLALKOZÓK MONDJÁK

„Építési vállalkozó vagyok. Rendszeresen foglalkoztatok Erdélyből jött magyar munkásokat. Ennek két oka is van. Egyrészt – mint tudjuk – ebben az iparágban sok a szezonális munka, másrészt itthon sokszor nem találok meg a szükséges mesterembert. Mondhatnék még szubjektív indokokat is, bár ez mind tapasztalaton alapul. A 'kinti' magyarok nagy része becsületesebben és szebben dolgozik, mint itthoni társaik. És persze az sem elhanyagolható, hogy olcsóbban dolgoznak. Ezek az érvek tehát mind mellettük szólnak.

A fentiek miatt aztán végképp nem értem, miért nehezítik meg az alkalmazásukat, itt tartózkodásukat, az iszonyatos bürokráciával. Olyan bonyolult a rendszer, és annyiféle papírt kell bemutatni, hogy bele sem kezdek a felsorolásba. Amiből persze ha egy is hiányzik, vagy nincs jól kitöltve, már mehet is haza. (...)

Arra nem gondol senki, hogy amikor például egy jó asztalos szakember kiesik, akkor azt egyáltalán nem könnyű pótolni. Azért, mert egyszerűen itthon nincs. Aki tud, az elmegy külföldre, vagy máshol van leszerződve. (...)

Ez egy évek óta napirenden lévő probléma. Egyszerűen érthetetlen, hogy minden kormány tisztában volt és van azzal, hogy az építőiparban van a legtöbb 'feketemunka'. Higgyék el, nagyon sokan nem az adócsalás miatt alkalmaznak így embereket. Egyszerűen arról van szó, hogy mire az összes papírt elintézzük, sokszor a munka már be is fejeződött.”

A TÁMOGATÁSPOLITIKA EGYENSÚLYAI

Megfelelő egyensúlyok nélkül a gazdaságfejlesztés és a támogatáspolitikai is tévutakra vezethet. Mint ahogyan tévutakra vezetett az elmúlt esztendőök támogatáspolitikája is, amely a támogatások nagyságát tekintve éles különbséget tett a betelepülő nagyvállalatok, valamint a hazai kis- és középvállalatok között, döntően az utóbbiak hátrányára. Miközben a betelepülő nagyvállalatok – többnyire egyedi kormánydöntések alapján – öt-tízmilliárdos nagyságrendű támogatást kaptak, addig a kis- és középvállalkozások támogatására összesen nem jutott annyi forrás, mint egy-egy külföldi vállalat kirívóan nagy beruházására. Amíg egy új munkahelyre átszámítva a támogatás nagysága a betelepülő nagyvállalatoknál gyakran elérte a 3-5 millió forintot is, addig a kis- és középvállalkozások esetében ez az összeg kevesebb, mint egymillió forint volt.

Természetesen a magyar gazdaság nem nélkülözheti a külföldi nagyvállalatokat, amelyek a bruttó hazai termék és az exportbevételek döntő hányadát adják. Ám Magyarország nem nélkülözheti a hazai kis- és középvállalkozásokat sem, amelyek a hazai munkahelyek nagyobb részét biztosítják. Ezért helytelen és rövidlátó az a jelenlegi gazdaságpolitika, amely a támogatásokban a két szektort egymás ellen akarja kijátszani, amely a hazai kis- és középvállalkozásokat a külföldi nagyvállalatokkal szemben hátrányba hozza, amely a támogatások megítélésekor nem azonos mércével mér.

Az államnak különösen olyan nagyvállalatokat kell támogatnia, amelyek már nem csak az egyszerű összeszerelő, alacsony hozzáadott értékű munkafolyamatokat, hanem a magasabb szakképzettséget kívánó, nagyobb hozzáadott értékű munkafázisokat is behozzák az országba. Olyan nagyvállalatokat, amelyek nem maradnak magányos szigetek az ország gazdaságában, hanem – a beszállítói kapcsolatok révén – egyre szorosabban kötődnek a hazai kis- és középvállalkozásokhoz. Az igazi kérdés tehát sokkal inkább az, és a támogatáspolitikának is erre kellene nagyobb hangsúlyt fektetnie, hogy miként lehetne erősíteni a betelepülő külföldi nagyvállalatok és a hazai kis- és középvállalatok közötti termelési, beszállítói kapcsolatokat?

VÁLLALKOZÓK MONDJÁK

„Az elmúlt évben négy új munkahelyet teremtettem. Kaptam támogatást maximum 70 ezer forintos bérhez hat hónapra. Ezzel párhuzamosan egy külföldi nagy bevásárlóközpont jött a térségünkbe. Ott 2,5 millió forintos támogatást kapott munkahelyenként. Ezért meghirdeti, hogy felsőfokú végzettségű informatikust keres, három műszakra, 54 ezer forintos bérért. Ha utána számolunk, akkor ez a bér és a bérek közterhei, a bevásárlóközpontnak 40 hónapig ingyen van egy munkahelye. Én 15 éve vagyok vállalkozó, mégsem érzem, hogy egyenlő bánásmódban részesül-nénk.”

„Amikor politikusaink arról beszélnek, hogy micsoda vállalkozásbarát kor-szak van, égnék áll a hajam! (...) Mert kétségtelen az, hogy van egy globalizációs folyamat, amivel szembenemenni nem lehet. Viszont az egy nagyon furcsa gazdaságpolitikai szemléletet takar, hogy amíg a multi egy munkahely megteremtésére több millió forintot kap, addig egy hazai vállalkozó nyolcszázszázret. Tapasztalatból beszélek. Kacérkodtam a gondolattal, hogy a régi 'gyáramat' felélesztem, de amikor szembesülnöm kellett ezzel a valósággal, letettem a tervemről. A szomorú az, hogy mindez egy olyan térségben zajlott le, ahol országosan az egyik legmagasabb számot mutatja a munkanélküliek aránya.”

A KIS- ÉS KÖZÉPVÁLLALKOZÁSOK FELTÖKÉSÍTÉSE

Az elmúlt években a hazai kis- és középvállalkozások tőkejellegű, vissza nem térítendő támogatása egy hamis gazdaságpolitikai szembeállítás áldozatává vált. Eszerint: a vissza nem térítendő támogatások juttatása piacellenes, úgynevezett „piachelyettesítő”, a kis- és középvállalkozások kedvezményes hitelekkel való támogatása viszont piacpárti, vagyis „piac-teremtő” támogatási eszköz. A „piachelyettesítő” vissza nem térítendő támogatás csak kevesekhez jut el, sok állami forrással, a „piac-teremtő” hiteltámogatás viszont sokakhoz jut el, kevés állami forrással. Ezért az állam az elmúlt időszakban – a hitelkamat-támogatások javára – folyamatosan csökkentette a vissza nem térítendő támogatásokra szánt összegeket.

Napjainkban a kis- és középvállalkozói szektornak nyújtott összes támogatásnak hetven százaléka még vissza nem térítendő támogatás, de ezt az arányt a mai kormányzati politika az évtized végére tíz százalékra szeretné lecsökkenteni. Természetesen egyik támogatási forma sem mindenható, mindkettőnek megvannak a maga korlátai és kockázatai. A vissza nem térítendő támogatásoknál – a kisebb piaci kontroll hiányában – megnő a hibás támogatás-kihelyezés kockázata, a hitelkamat-támogatásoknál viszont megnő a vállalkozások eladósodásának kockázata. Jól jelzi ezt, hogy az elmúlt időszakban a hazai kis- és középvállalkozások nagymértékben eladósodtak, ami már az adósságcsapda rémével fenyeget.

Magyarországon azonban a két eszköz közötti választás nem a gazdaságpolitikai felfogások, sokkal inkább a gyakorlati kihívások kérdése. Az európai uniós csatlakozással ugyanis alapvetően megváltozott a hazai kis- és középvállalkozások helyzete: az uniós és a hazai piacon is olyan versenytársakkal kell megküzdeniük, akiket az elmúlt három-négy évtizedben részben uniós, részben nemzetállami támogatási eszközökkel már feltőkésítettek. Ebben a versenyben pedig a hazai kis- és középvállalkozások csak akkor képesek talpon maradni, ha tőkeerejük nagyságrendekkel növekszik.

A támogatások két alapvető formája – vissza nem térítendő támogatás és hitelkamat támogatás – nem egymással szemben álló, hanem egymást kiegészítő eszközök. Egymás ellen való kijátszásuk politikai okokból nemcsak helytelen, de okatlan is. Különösen azért okatlan, mert az uniós támogatási gyakorlat is döntően vissza nem térítendő támogatásokra épül. Az Európai Unióban ugyanis tudják, hogy egy felzárkózó országnak és vállalkozóinak tőkeinjekcióra van szükségük. Magyarországon ezért olyan gazdaságpolitikai fordulatra van szükség, amely döntően uniós forrásokból feltőkésíti a hazai kis- és középvállalkozásokat.

VÁLLALKOZÓK MONDJÁK

„A hazai vállalkozások tőkehiányát szélesebb körű állami garanciarendszerrel kombinált finanszírozási struktúrákkal kellene erősíteni. Például célszerű lenne normatív jelleggel állami (nem szavazó) tőkerész-vállalás a dinamikusan növekvő, innovatív kisebb vállalkozásokban, ha a bankok továbbra is részt vesznek az adott cég finanszírozásában.”

„A versenyhelyzetről annyit, hogy egyszerű kézműves iparosoknak (...) igen nehéz (...) a tőkeszegénység, a tőkehiány miatt. (...) Ha lehetőség lesz rá valaha, akkor emberközeli pályázatokat kell kiírni a mikro-, kis-, vagy akár a középvállalkozásoknak.”

„A jelenlegi bankrendszer a kis- és közepes vállalkozások fejlődését nem teszi lehetővé. Így a közeljövő elsődleges feladata kell, hogy legyen a kis- és közepes vállalkozások valódi támogatási rendszerének létrehozása, valamint a megerősítés és versenyképesség megőrzése miatt alacsony kamatozású, hosszú lejáratú hitelekhez való hozzájutás lehetőségének megteremtése, és a hitelképességi nyilvántartás.”

„Az ígéretes vállalkozások tőkeellátását jobban kellene segíteni, például egy jó kockázati-tőke törvénnyel, ill. a lakossági nyugdíj-megtakarításoknak a vállalkozások felé terelésével és a tőzsdei tőkepiac kiszélesítésével.”

„A kereskedelmi banki kockázatokat mérséklő eszközök kiterjedtebb alkalmazása esetén, például garancialapokkal jelentősen növelni lehetne a kis- és középvállalatok hitelállományát. Kis- és középvállalati beruházási hitelprogramot kellene indítani – kb. ötvenezer vállalkozás részvételével, és százmilliárd forint hitelösszeggel.”

UNIÓS TÁMOGATÁSOK

Úgy tűnik, mintha Magyarország egy területen máris utolérte volna Európát: az uniós pályázatokra épülő bürokráciában. A pályázatok kiírása túlságosan bonyolult, túl sok papírmunkát kíván, és nem mindig találkozik a vállalkozások valós igényeivel. Ráadásul, amíg egy pályázat a hivatalba való benyújtástól – a döntésen át – eljut a vállalkozóval kötendő szerződés aláírásáig, átlagosan kilenc hónap múlik el. Hasonlóképpen hosszú hónapokba kerül, mire a vállalkozó az elkészült beruházás után ténylegesen kézhez is kapja a támogatást. Az idő pedig drága jószág, hiszen a vállalkozók többsége – az uniós támogatással számolva – többnyire hitelek felvételével indítja beruházását, és ha késik a támogatás kifizetése, úgy egyre többre kerül a hitel törlesztése. Néha úgy tűnik, mintha a csatlakozás valódi nyertese csak az egyre terebélyesedő pályázattíró-tanácsadó iparág lenne.

Nem árt azonban világosan látni, pontosan mit is jelent a magyar gazdaság számára az uniós támogatás. A támogatások ugyanis, az uniós szabályok szerint, legfeljebb a bruttó hazai termék 3,5 százalékát tehetik ki. Ha ebből levonjuk, hogy Magyarország saját bruttó hazai termékének 1 százalékát befizeti az unió közös költségvetésébe, továbbá az uniós források felhasználásához jelentős állami, régiós és települési adminisztrációt működtet, ami szintén pénzbe kerül, akkor az uniós támogatás tisztán számolva a bruttó hazai termék alig valamivel több, mint 2 százalékát kitevő többletforrást jelent évente az ország számára. Kétségtelen, hogy Magyarországnak mindent meg kell tenni azért, hogy ezt a többletforrást az utolsó euróig felhasználja. De a gazdaságpolitika nem feledkezhet meg a „maradékról”, a bruttó hazai termék 98 százalékáról sem, ami az uniós támogatások nélkül jön létre az országban.

Az uniós támogatások igazi kérdése nem az, hogy képes-e az ország elkölteni ezt a pénzt, hanem az, hogy képes-e *értelmesen* elkölteni. Az uniós támogatás nem ingyen pénz: Magyarország nemcsak kap, hanem be is fizet az unió költségvetésébe. Ezért az uniós támogatásokat döntően olyan

területekre szabad fordítani, amelyek tartósan javítják a hazai vállalkozások versenyképességét. Olyan beruházásokra és infrastrukturális fejlesztésekre, amelyek tartósan erősítik az ország gazdaságát. Magyarország nem azzal zárkózik fel a fejlett Európához, ha a támogatási pályázatok bürokráciájában túlszárnyalja az uniót, hanem azzal, ha világos, egyszerű és átlátható pályázati rendszert működtet.

VÁLLALKOZÓK MONDJÁK

„A II. Nemzeti Fejlesztési Terv ne csak arra koncentráljon, hogy a gazdaság abszorpciós képességét növelje. Az EU forrásoktól függetlenül jelöljön ki nemzeti prioritásokat.”

„A Kis- és Középvállalati Célelőirányzatban (KKC) ma 3,7 milliárd forint van. Ez az összeg 2000-2004-ben 5,2 milliárd volt. A KKC-ről szóló beszámoló a végén megemlíti, hogy az európai uniós felkészítésekre ebből az összegből a kisvállalkozóknak, középvállalkozóknak, vagyis egynehány százezer embernek, 33 millió forint jut összesen. Egy pénzbírság ma 20 millió forint. A teljes vállalkozói rétegnek európai uniós felkészítésére 33 millió forint jut. Ezeket az aránytalanságokat minden körülmények közt fel kell számolni.”

„A Gazdasági Versenyképesség Operatív Program (GVOP) keretében kiírt pályázatok nagy része úgy kezdődik, hogy a minimálisan pályázható összeg 25 millió forint, és a várható beérkező pályázatok száma 15. Ezek nem tipikusan a mi számunkra kiírt pályázatok...”

„Mindenféleképpen el kell érni, és ez a kormánynak is szól, hogy optimalizáljuk az Európai Unió által támogatott projekteket, és a magyar nemzetgazdaság kívánatos fő iránya közötti összhangot. Ez valójában egyszerű nyelven azt jelenti, hogy vannak európai uniós támogatások és projektek, azonban nem biztos, hogy ezek minden esetben összeesnek minden magyar gazdasági érdekekkel. (...) A Nemzeti Fejlesztési Terv kizárólag egy pénzfelszívó programmá alakult át, ahol nem minden esetben jelenik meg a magyar gazdaság érdeke.”

„Az uniós pénzek is főleg – bocsánat, ha így fogalmazok – kézen-közön folynak majd el, és nem a reálgazdaságra mennek. Majd elköltik ezer másra, de nem lesz belőlük ipari park, vállalkozástámogatás, mert ma sokkal erősebb a bürokratikus lobbizás az irányítási rendszerekben, mint a reálgazdaságnak, a vállalkozásoknak a képviselői.”

KÁRPÁT-MEDENCEI GAZDASÁGI ÖVEZET

A vállalkozók már rég tudják azt, amit a politika még ma sem ismert fel eléggé: a hazai és a határon túli magyar vállalkozások együttműködése kölcsönösen előnyös növekedési lehetőséget kínál a Kárpát-medencében. Jelenleg ugyanis sem a gazdaságpolitika nem tekinti a hazai vállalatok külpiacon, ezen belül Kárpát-medencei tevékenységét prioritásnak, sem a nemzetpolitika nem tartja kiemelt területnek a határon túli magyar vállalkozásokkal való együttműködést. Ennek következtében ilyen célokra kevés a rendelkezésre álló forrás, elaprózódott és bürokratikus a támogatást szolgáló intézményrendszer.

Kétségtelen, hogy a határon túli beruházások néhol a befektetésekkel és az üzletmenettel kapcsolatos adminisztrációban még ma is sok kockázatot rejtnek. Nem véletlen, hogy eddig főként olyan közép- vagy nagyvállalatok fektettek be a környező országokban, amelyek a kockázatok kezeléséhez elegendő nagyságú tőkével és információs háttérrel rendelkeznek. A kockázatok azonban, megfelelő garanciákat és információkat nyújtó állami intézményi háttérrel, a kisvállalatoknál is csökkenthetőek. Ugyancsak csökkentheti a kockázatokat, ha a kisvállalatok valamely hazai nagyvállalat termelői láncához kapcsolódva, beszállítóként lépnek be a környező országok piacára.

Kétségtelen tény azonban az is, hogy a határon túli beruházások nagyon sok lehetőséget kínálnak a hazai kisvállalkozásoknak is. A környező országok mindegyikében – a korábbi évtizedekben elmaradt fejlesztések pótlására – nagyarányú beruházási, fejlesztési és építési konjunktúra

indult el, vagy indul el a közeljövőben. Néhol még a privatizációs folyamatban való részvétel is komoly lehetőség.

A hazai és a határon túli magyar vállalkozások együttműködésének erősödéséhez olyan egységes, kormányzati szinten is összehangolt intézményrendszerre van szükség, amely kedvezményes hitellel, hitelgaranciákkal, kockázati tőkealapokkal, közös projektekkel, vállalati hálózatok felépítésével támogatja a hazai kis- és középvállalkozások Kárpát-medencei fejlesztéseit és beruházásait. Hasonlóképpen a határon túli területek nagyvárosaiban egy hazai, állami és vállalkozói finanszírozású információs irodahálózat kiépítése, valamint a már elindult vállalkozói központok hálózatának továbbfejlesztése jelentősen csökkenthetné a beruházások, üzleti tranzakciók kockázatait. Az állam – uniós források bevonásával – a határ menti területek, és a határokat átszelő régiók infrastruktúrájának fejlesztésében is komoly szerepet játszhat.

VÁLLALKOZÓK MONDJÁK

„Nagyváradon számos olasz befektetés működik. A közöttük lévő hálózat szervezett. A beszállítóikat is saját maguk szervezik meg. Egész konzultációs irodákat telepítenek át. Miért olyan sikeresek az olasz befektetők Erdélyben? (...) Az oka ennek, hogy az olasz állam teljesen kamatmentes hitelekkel támogatja azokat a cégeket, amelyek Romániába jönnek. Ezen kívül az olasz állam költ arra, hogy ezek a cégek miután letelepedtek, sikeres európai projekteket tudjanak benyújtani. Ha megnyerik a pályázatot, akkor az olasz állam teljesen térítésmentesen állja az ő önrész-kötelezettségüket. Ezek mind olyan megoldások, amelyek arra ösztönzik a vállalkozókat, hogy beruházzanak, mert költség nélkül jutnak olyan tőkéhez, amelyeket azután kamatoztathatnak. Tanuljunk tehát az olaszoktól!”

„Erdély és Románia egyre vonzóbbá válik a más országból jött befektetők számára is. Európa számos helyéről egy komplex gazdaságpolitika eredményeként jönnek át a vállalkozók. Csak pont az anyaország az, amely az elmúlt években is segélyekkel és támogatásokkal akarta a problémát megoldani. Pedig egy stratégia célravezetőbb lenne! A közös kereskedés mindkét ország elemi érdeke. Hiszen itt

van egy behozhatatlan előny – a közös nyelv. És nem élünk vele! Sokszor esetlegesen jönnek át a határon befektetők, üzleti partner után kutatva. Amennyiben létrejön az egyezség, akkor is véletlenszerű a siker megszületése. A 'belmagyar' nincs felkészülve az erdélyi viszonyokra, aki viszont ott él, az meg sokszor nem rendelkezik megfelelő tapasztalatokkal. Két rossz nem szülhet jót. Ráadásul nincsenek háttérintézmények, amelyek segítenének akár a partnerkeresésben, akár az elindulásban Ma az egész esetleges és koncepciótlan.”

„Ma már Romániában is látszik a vadkapitalizmus vége. Az elmúlt években, ha valaki odafigyelt, ha nem is könnyen, de felépíthette a cégét. (...) Én Magyarországról indulva, egy gyönyörű történelmi városban, Arany János szülőhelyén, Nagyszalontán kezdtem el vállalkozni. (...) Most egy jól menő éttermet üzemeltetek. A magyar szellemi közegben Nagyszalonta egy alappillér, egy olyan kultúrbástya, ahova minden tanulónak illik ellátogatni. (...) De rengeteg idő és kenőpénz elment az üzlet engedélyeztetésére, ami a magyarországinál sokkal bonyolultabb és hosszabb. Jó lenne, ha otthon is rájönnének arra, sokszor kevés az, ha a vállalkozó kijön ide befektetni. Ahhoz, hogy sikeresen tudjon működni, segítő háttérintézményekre is szükség lenne.”

„Magyarország a határon túli magyar vállalkozások alapításához, elindításához, a tőkéhez való hozzájutásában nagyon sok segítséget tudna adni, és nagy igény is lenne rá minden vállalkozási kategóriában. A támogatást több szakterületre (...) kellene bontani. (...) Kiemelt szakterületek lehetnének a turizmus, a termálfürdők fejlesztése, az egészségturizmus, a kultúra, a sport, a számítástechnika, építőipar, és bioélelmiszer előállítás. Ugyanakkor visszatartó erő a határon túli vállalkozások beindításához, hogy nem ismerik a szomszédos ország jogszabályait. (...) Kellenének ezért segítségképpen inkubátorházak, kedvezményes díjért információs segítő irodák, ahol jogi, könyvelési és egyéb határon túli jogszabályok megismertetésében tudnának segíteni, esetleg üzleti partner-, munkaerő- vagy ingatlanközvetítéssel is.”

GAZDASÁGI KONZULTÁCIÓ 2005

